

R 455

САОДАТ

1925 йилдан чиқа бошлаган

2
2024

Этс
№ 1

Ўзи сингари
соҳага қизиқиш
билдирган
қизларга ҳам
йўл-йўриқлар
кўрсатади.

Нодира Тиллаева

АЗИМ СУЮН (1948-2020)

БАТАН

Ўзимни танидим, кўкларда учдим,
Момик булутларнинг ҳавосин ичдим,
Кўзларим тўймади, кўзлардан кечдим,
Батан! Онт ичмайман, қасам ичмайман,
Лекин икки дунё сендан кечмайман!..

... Мен кезмаган жаннат боғлар қолдим?
Оёғим етмаган тоғлар қолдим?
Улар жодусига жон бойландими?
Батан! Онт ичмайман, қасам ичмайман,
Лекин икки дунё сендан кечмайман!

Айтиб бўлмас экан дунёлар сири,
Қалбда бир япон қиз исми яширин.
Тоғмаҳалда кўз ёш тўкканларим чин.
Батан! От ичмайман, қасам ичмайман,
Лекин икки дунё сендан кечмайман!

Оҳ-оҳ, айланайин бўйингдан ўзим,
Юзим ўзингдирсан, ўзингсан кўзим.
Сенга қўшиқларим кўп эрур менинг.
Ўлсам, қучоғингда ўлурман сенинг!
Батан! Онт ичмайман, қасам ичмайман,
Лекин икки дунё сендан кечмайман!

Муаззам Шарф, намоёндин сенинг покиза жонингда

ИЛМЛИ АЁЛ – ЖАМИЯТ КЎЗГУСИ

Давлатимиз раҳбарининг жорий йил 2 февралдаги “Зулфия номидаги Давлат мукофотини таъсис этиш бўйича таклифларни қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги Фармонида киритилган ўзгартириш билан мукофот энди янги тартибда берилди.

Унга кўра, эндиликда ахборот технологиялари йўналишида алоҳида ютуқларга эришган иқтидорли хотин-қизлар ҳам Зулфия номидаги Давлат мукофоти билан тақдирланади.

Шунингдек, мукофот комиссияси Оила ва хотин-қизлар қўмитаси ҳузурида жамоатчилик асосида фаолият кўрсатиши ва унга Бош вазир ўринбосари – Оила ва хотин-қизлар қўмитаси раиси раҳбарлик қилиши белгиланди.

Бундан ташқари, мукофотни олиш учун талабгорнинг сўнгги 3 йил мобайнидаги ибратли фаолияти, таълим, фан, адабиёт, маданият, санъат, спорт, ахборот технологиялари соҳалари ва жамоатчилик фаолиятидаги алоҳида ютуқларига оид ҳужжатлар тақдим этилиши белгиланди. Олдин бу муддат 2 йил эди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 12 февралдаги 85-сон қарори мамлакатимизда гендер тенгликни таъминлаш бўйича яна бир муҳим қадам бўлди.

Аввал аёллар фақатгина йўловчилар сони 14 кишидан ошмайдиган автобусни бошқариши мумкинлиги белгилаб қўйилган эди. Бу уларга катта сифимли автобусларни (электробус) бошқариш имконини бермасди.

Эндиликда 2,5 тоннадан зиёд юк кўтариши мумкин бўлган автомобиллар ҳамда йўловчилар сони 14 кишидан ортиқ бўлган автобусларни бошқариш учун ҳуқуқий асос яратилди.

Давлат илмий ташкилотлари ёки олий таълим муассасалари докторантурасига хо-

тин-қизлар учун ҳар йили камида 300 тадан мақсадли квота ажратиб борилмоқда. Бу хотин-қизларнинг маънавий, маърифий тафаккурини юксалтириш борасидаги ишларни янги босқичга олиб чиқди.

БМТ Бош Ассамблеясининг 2015 йил 22 декабрдаги резолюцияси билан 11 февраль “Илм-фан соҳасидаги аёллар ва қизлар халқаро куни” сифатида эълон қилинган.

Ҳар йилгидек, жорий йилда ҳам ушбу сана мамлакатимизда кенг нишонланди. 12-17 февраль кунлари туман ва шаҳарларимиздаги таълим муассасалари ҳамда маҳаллаларда “Илмли аёл – жамият кўзгуси” мавзусида ҳафталик ташкил қилинди. Ҳафталик доирасида қатор вазирлик ва идоралар, айниқса, Олий таълим, фан ва инновациялар ҳамда Мактабгача ва мактаб таълими вазирликлари билан фаол ҳамкорликда халқаро форум, семинар, давра суҳбатлари ва танловлар ўтказилди.

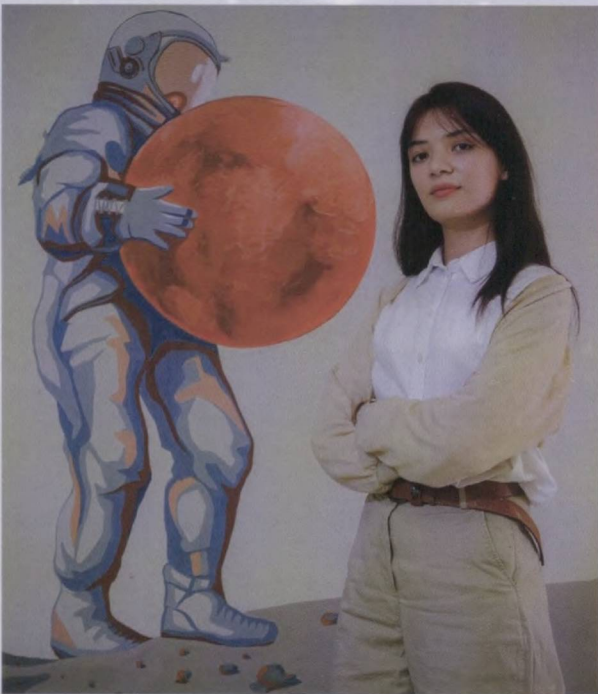
Нафақадаги олималар йўқланди. Фаолиятдаги илм аёлларининг муаммолари ўрганилиб, ечими сари ҳаракат бошланди. Умрларининг нурли бир бекатида етиб келган профессор аёлларга байрам табриклари йўланди. Турли танлов ва олимпиадаларда ғолиб бўлган хотин-қизлар, инновацион лойиҳа яратган ногиронлиги бор иқтидорли қизлар муносиб рағбатлантирилди.

Кўрсатилган барча эътибор аҳоли орасида илм эгаллашга бўлган рағбатни кучайтириши билан катта аҳамият касб этади.

3-та
№

Самога интилган қиз

Ўнлаб халқаро лойиҳаларда иштирок этган, бир неча нуфузли танловлар ғолиби Нодира Тиллаева билан ҳаётимизда бир қадар янгилик бўлган соҳа ҳақида суҳбатлашдик. Нодира Тошкентдаги INHA университетида IT йўналишида таҳсил олган.

Ҳозирда “Ўзбеккосмос” агентлиги қошидаги космик мониторинг ва геоахборот технологиялар маркази Сунъий интеллект департаментида етакчи мутахассис сифатида фаолият олиб боради.

— Болалигимдан аниқ фанларга қизиққанман. Лицейда ўқиб юрган чоғимда Ўзбекистонда илк бор ўтказилган “Technovation girls” халқаро танловидаги иштироким келгусида айнан шу йўналишни танлаб олишимга асос бўлган. Бу танловда қатнашган жамоалар, атрофимиздаги турли муаммоларга технологиялар ёрдамида ечим излайди. Ўша йили жамоамиз билан ярим финал-

Нодира ТИЛЛАЕВА
“Ўзбеккосмос” агентлиги қошидаги космик мониторинг ва геоахборот технологиялар маркази сунъий интеллект департаментида етакчи мутахассис.

га қадар муваффақиятли иштирок этганмиз. IT бўйича илк билим ва тажрибаларим шу танлов доирасида яратилган “SOS — кнопка” иловасида ўз аксини топган эди. Бу илова хотин-қизларнинг хавфсизлигини таъминлашга қаратилган бўлиб, ҳакамлар томонидан юқори баҳоланган. Шунда англаб етдимки, технологиялар инсон ҳаётидаги қатор муаммоларни ечишга ёрдам бера олади. Фақат уни тўғри йўналтиришни билиш кифоя.

Нодира ҳозир фаолият доирасини анча кенгайтирган: “Technovation girls” лойиҳасида 8 йилдан буён қатнашиб келади. Дастлаб иштирокчи, кейинчалик эса ментор даражасигача кўтарилди. Ўзи сингари соҳага қизиқиш билдирган қизларга ҳам йўл-йўриқлар кўрсатади. Айнан шу лойиҳа доирасида яратган “start-up”ни ўтган йили илк бор мамлакатимиз номидан “Google”, “Microsoft”, “Facebook” каби дунёнинг машҳур компаниялари штаб квартиралари жойлашган Кремний водийсида эксперт мутахассислар эътиборига ҳавола қилишга эришди. Ушбу лойиҳа “Social impact world”, яъни “Жамиятга фойда келтирувчи энг яхши лойиҳа” номинациясига лойиқ кўрилди.

— Маълумот учун қайд этиш керак, ҳар йили дунё бўйлаб “Technovation girls” танловига 2-3 мингта лойиҳа тақдим қилинади ва улар орасида фақат 5 та энг яхшиси Кремний водийсида тақдимот учун танлаб олинади. Бизнинг жамоа ана шундай нуфузли танловда АҚШ, Канада, Ҳиндистон ҳамда Бразилия мамлакатидан ташриф буюрган жамоалар билан бир қаторда иштирок этди, — дейди Нодира.

Ёш дастурчи қиз 2023 йилда “Huawei” компаниясининг глобал ижтимоий таълим дастури “Seeds for the Future” амбассадори бўлди. Шунингдек, у Марказий Осиё бўйича ўтказилган “Tumaris.Tech — 2022” лойиҳаси ғолиблигини қўлга киритган.

Ҳозирда IT йўналишидан ташқари Нодиранинг коинот, астрономия илмини ўрганишга, наносунъий йўлдошларни ихтиро қилиш, синаб кўриш, сунъий онг ёрдамида маълумотларни тўплаш каби ҳали чуқур ўрганилмаган соҳаларни татбиқ қилиб кўришга бўлган иштиёқи кучли. Бу борада келгусида изланиши, тажрибалар қилиши, йўналиши

"Таҳсин"га лойиқ

Дилдора АТАЖАНОВА

"Dalatech system" масъулияти чекланган жамиятининг таъсисчиларидан бири.

Навбатдаги суҳбатдошимиз Малайзиянинг Осиё — Тинч океани университети робототехника факультети 2-босқич талабаси Дилдора Атажанова бўлди. У иш фаолиятини 2018 йилда "Teodora goods" масъулияти чекланган жамиятни ташкил этишдан бошлаган. Мазкур жамият асосан қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини хорижга экспорт қилиш билан шуғулланади.

Ёш тадбиркор 2019 йилда Ўзбекистон тарихида биринчи бўлиб Европа Иттифоқи, хусусан, Франция давлатига ўн икки тонна ҳажмида анор мевасини етказиб берди. 2018-2019 йиллар мобайнида жами 500 минг АҚШ доллари миқдорида хорижга қуруқ ва ҳўл мева, сабзавотларни экспорт қилишга эришди. Бу борадаги ютуқлари учун у Ўзбекистон ёшлар иттифоқининг "Таҳсин" мукофоти билан тақдирланди.

— Фаолиятим давомида, яъни қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини экспорт қилиш жараёнида бир қатор муаммоларга дуч келдим. Маҳсулотларни зарар етказмасдан йиғиб-териш, қадоқлаш, белгиланган шароитда сақлаш ҳамда уни беэиён ўз харидорига етказиш — барчаси масъулиятли иш ва мураккаб жараён. Бу борада таклифларимни мутасадди ташкилотларга ёзма, оғзаки шаклда етказиб бораман. Айниқса, соҳага рақамли технологияларни жадал интеграция қилиш лозим. Бу орқали кутилиши, юз бериши мумкин бўлган ўнлаб муаммолар, йўқотишларнинг олдини олиш мумкин, — дейди у.

Дилдора "Dalatech system" масъулияти чекланган жамиятининг таъсисчиларидан бири сифатида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш, йиғиб-териш, сақлаш ва экспорт қилиш жараёнлари билан шуғулланувчи халқаро рақамли платформани яратишга муваффақ бўлди. Ўтган йилнинг август-ноябрь ойлари давомида нуфузли халқаро "start-up" жараёнини ўргатувчи ва амалий ёрдам берувчи "Google For Startups" ўқув дастури курсларида таҳсил олиб қайтди.

— Бу йўналишга тенгдошларимни кўпроқ жалб этиш ниятидаман. Чунки улар янги технологияларни тез ўзлаштиради. Бизнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига мўлжалланган рақамли платформа фаолиятида уларнинг сони кўп бўлишини, таклифларини жараёнда синаб кўришни истардим, — дейди ёш экспортчи.

Ахборот технологиялари, дастурчилик хотин-қизлар учун ҳали янги бўлишига қарамай қулай ва сердаромад соҳа. Дастурчи қизларимизнинг қобилияти, билими, шубҳасиз, IT ривожига муносиб ҳисса қўшади.

бўйича Японияда таҳсилни давом эттириши учун ҳозирдан пухта тайёргарлик кўрмоқда.

— Пандемиядан кейин дунё тубдан ўзгарди, бизнесни олиб бориш ва хизмат кўрсатиш янги босқичга кўтарилди. Глобал тармоқ — интернет, ахборот технологиялари, сунъий интеллектнинг инсониятга нечоғли зарурий восита, коммуникатив алоқа экани яна бир карра исботланди. Демак, ҳамма, айниқса, қизларимиз уйда ўтирган

ҳолда янги касбларни ўрганиши, илм олиши, ўз устида изланиши ва яхшигина даромад топиши мумкин. Бугун илм истаб минглаб километр кезиш шарт эмас. Ахборот технологиялари соҳаси шулар жумласидан. Бу хотин-қизларимиз учун айна имконият. Имкониятни эса қўлдан бой бериш эмас, ундан фойдаланиш керак, — дея фикрини яқунлайди Нодира.

Нарғиза ЮНУСОВА

БОБУРНИНГ УНУТИЛГАН ҚИЗИ

Дунё адабиётчилари, тарихнавислари тарафидан умри турфа тақдир йўлларида кечган шоҳ ва шоир ҳазрати Бобурнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида кўп ҳужжатли ва бадиий асарлар яратилган. Бир қараганда, уларга тегишли ҳамма нарсани биладигандекмиз. Аммо синчковлик билан излана бошласак, эътиборимиздан четда қолган қайбир қимматли маълумот “ялт” этиб кўриниб қолади. Сизга ҳавола қилмоқчи бўлган мазкур маълумот ҳазратнинг фарзандларига оид.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур серфарзанд инсон бўлган. Гулбадан бегим ўзининг “Ҳумоюннома” асарида отасининг фарзандлари сони ўн саккизта бўлганини ёзган.

Уларнинг кўплари турфа сабаблар билан ёшлигида вафот этганлар. “Бобурнома” асарини кўчирган номаълум хаттот китобнинг сўнгги саҳифасида шундай маълумотларни беради: “Ва ул подшоҳга тўрт ўғул ва уч қиз Тенгри таоло каромат қилиб эрдиким, ўғлонлар Муҳаммад Ҳумоюн подшоҳ ва Комрон мирзо ва Мирзо Аскарӣ ва Мирзо Ҳиндол эрдилар. Ва қизлар Гулранг бегим, Гулчеҳра бегим ва Гулбадан бегим эрдилар. Ушбу уч қиз бир онадан эрдилар”. Хаттотнинг санокларида ул зоти бобаракотнинг барча фарзандларининг исми зикр этилганми? Шу савол изидан юриб, тарихга ичкарироқ кирамиз.

Бобур подшоҳ вафот этганидан сўнг отаси тахтига ўтирган Ҳумоюн подшоҳ соҳиби салтанат васиятига амал қилиб барча укалари ва сингиллариға меҳр кўрсатади... Кобул ва Қандаҳор ҳокими бўлган укаси Комрон мирзоға Панжоб вилоятини ҳам қўшиб беради. Комрон мирзо ўз саройини Лохур шаҳриға кўчириб олади.. Яна бир укаси Аскарӣ мирзоға эса ўз жоғири ҳисобланган Самбҳал вилоятини ва отаси вафотидан сўнг Аграға етиб келган Ҳиндол мирзоға Меват вилоятини инъом этади.

Мусавиди авроқ, яъни қоғозни қораловчи деб ўз исмини ёзиб қолдирмаган камтарин хаттот тилға олган уч бобурий маликаларнинг кейинги тақдири шундай

кечади. Аслида уларнинг тақдир чизиги бу фоний дунё билан хайрлашиш онларида Бобур подшоҳнинг васият тарзда айтган сўзлари билан чизилади. Ҳазрат сўнгги сафар олдидан балоғат ёшидаги қизларининг келажаги ҳақида ҳам қайғуради. Сарой бош маликаси Моҳим бегимға “Гулрангни Эсон Темур Султонға ва Гулчеҳрани Тўхта Бўға Султонға нисбат қилганини” айтади...

Гулбадан бегимнинг ёзишича, опалари Гулранг бегим ва Гулчеҳра бегимнинг тўйини Бобур подшоҳнинг опаси Хонзода бегим ўтказган. Эсон Темур Султон ва Тўхта Бўға Султон саройға чақиртирилиб, теурийлар удумлариға биноан давлат арконлари ва ҳарам аҳли олдидан куёвликка юкунтирилган. Улар ака-ука бўлишган. Чингизий бу хонзодалар ҳазратнинг тағойиси Султон Аҳмадхоннинг ўғиллари бўлиб, оталари вафотидан сўнг Бобур саройиға келишиб, унинг хизматига ўтишган. Салтанатға садоқат билан хизмат қилишгани боис подшоҳ уларни куёвликка муносиб кўрган. Отаси вафот этганида саккиз ёшда бўлган, вақти келиб иқтидорли муарриха сифатида ном қолдирган бобурий малика Гулбадан бегим акаси Ҳумоюн подшоҳ замонида турмушға чиққан. Саройларидаги йирик амалдорлардан саналган Хизр Хожа Бобур подшоҳнинг энг кенжа қизига уйланган. Уларнинг никоҳидан Саодатёр исмли ўғил ва Гулсум бегим исмли қиз дунёға келган.

Маълумингизким, ўша давр хаттоти санаб ўтган барча бобурийзодалар ҳақида мухтасар тўхталдик. Уларнинг ҳар бири тарих саҳнасида ўзига хос из қолдирган.

Бобур подшоҳнинг тирик қолган фарзандларидан яна бири, малика Масъума Султон бегим ҳақида номаълум хаттот неғадир маълумот бермаган. Ваҳоланки, “Бобурнома” саҳифаларида Масъума Султон бегим бир неча маротаба тилға олинган. Асар муаллифининг айнан шу қизини алоҳида эъзозлаб тилға олишининг сабаби бор, албатта. Чунки бу фаришта-сифат малика соҳиби салтанатнинг чин муҳаббати меваси бўлган.

Биринчи никоҳ риштаси жуда тез узилганидан сўнг Бобур анча муддат жуфтлик ҳаёти ҳақида ўйлашға фурсати бўлмаган. Кобулни фатҳ этиб, ўз давлатиға асос солғач, Бобур онасининг қистови билан Зайнаб Султон исмли амакизодаси – собиқ Ҳисор маликасиға уйланган. Аммо бу турмушда бахтли бўлмайди.

Мирзо Бобур ўз давлати сарҳадларини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш йўлида бутун куч-ғайратини сарфлайди. Шу пайтларда те-мурийларнинг Хуросон улуси ҳокими Султон Ҳусайн мирзо Кобулга элчи жўнатиб, Бобурни барча те-мурийзодалар бирикиб абулхайрийлар-га қарши курашиш учун Ҳиротга таклиф этади. Ҳиротга етмасдан, ярим йўлда Султон Ҳусайн вафоти хабарини эшитади. Лекин сафарни давом эттириб, Мурғоб дарёси бўйида марҳум-нинг фарзандлари, те-мурий амакизодалар би-лан учрашади. Уларнинг таклифи билан пойтахт Ҳиротга ташриф буюради.

Хуросоннинг бетакрор шаҳарларидан би-рининг меъморий обидалари ва гўзал боғла-рини томоша қилиб юрган Бобур ўша шаҳарда гўзал маликани учратади. Кўнглида оташин бир муҳаббат пайдо бўлади. Асли самарқанд-лик бўлган бу гўзал маликанинг исми Масъума Султон бегим бўлиб, Бобурнинг биринчи хотини Ойша бегимнинг ота бир ўғай синглиси эди. Отаси Султон Аҳмад даврида роҳат-фароғатда яшаган те-мурий маликани онаси Ҳабиба Сул-тон бегим Шайбонийхоннинг зулмидан қочи-б, минг азоблар билан Ҳиротга олиб келган эди. Бобур Ҳабиба бегимни кўргани борганида қизи Масъума Султон бегимга ҳам назари тушади ва “кўргач-ўқ менга хейл майл бўлди” деб ёзади кейинчалик ўз хотираларида. “Мен Хуросонга борғонда кўруб, хушлаб, тилаб, Кобулга келту-риб олдим, бир қизи бўлди. Ўшал фурсатта-ўқ “зоча” заҳмати била Тенгри раҳматиға борди, қизиға онасининг отин ўқ кўюлди”, деб бошқа бир саҳифада Бобур ўз муҳаббатининг аянчли тугашини баён этган. Қизига онасининг исми берилганида ҳам бир ҳикмат бордир, эҳтимол. Бу қиз ҳазратга эрта хазон бўлган муҳабба-тини ҳамиша эслатиб туриши учун шундай йўл тutilгандир.

Масъума Султон бегимнинг ёшлиги қан-дай ўтгани ва қандай тарбия топгани тўғрисида маълумотларни ҳозирча учратмадик. Малика Гулбадан бегимнинг “Ҳумоюннома” асарида келтирилишича, Бобур подшоҳ учинчи мар-та Самарқанд тахтини эгаллаганида Ҳумоюн, Меҳржаҳон, Борбўл, Масъума Султон бегим ва Комрон исмли фарзандларини ҳам ўзи билан Мовароуннаҳрга олиб келган. Ҳумоюн, Меҳр-жаҳон ва Борбўл бир онадан – Моҳим бегимдан туғилган. Комроннинг онасининг исми Гулруҳ бегим бўлган. Масъума Султон бегимнинг онаси вафот этгани юқорида айтилди. Саройда бу ёдгор қизни ким парвариш қилгани номаълум. Воқеалар ривожига эътибор қаратилса, салкам бир йил Самарқандда яшаган Масъума Султон бегим отаси билан яна Кобулга қайтиб келади. Вақти келиб, подшоҳ ўз давлати сарҳадларини мустаҳкамлаш ва кенгайтиришдек улуг мақсади

ижобати учун қаттиқ киришади. Гарчи Хуро-сонни эгаллаб олган сафавийлар билан ўзаро дўстлик муносабатлари бор бўлса-да, Амударё ортидаги абулхайрийлар давлати ва шарқий томондан Кошғар хонлиги хавф солиб турар эди. Тўнғич ўғли Ҳумоюнни Бадахшонга ҳоким этиб тайинлагач, Бобур подшоҳ Балх масаласи-да хуросонлик те-мурийзодалардан Муҳаммад Замон мирзо билан муроса йўлини танлайди. Муҳаммад Замон мирзони Балх ҳокими этиб тайинлаб, қизи Масъума Султон бегимни унга рафиқаликка беради.

Ҳиндистон фатҳидан сўнг Муҳаммад Замон мирзо қайнотаси саройига келади.. Бир неча муҳорабаларда иштирок этади. “Бобурнома” да муаллиф 1528 йили пойтахт Аграда ўтказилган катта тўй байрамида қизи Масъума Султон бе-гимнинг навкарларига тугмалик чакмонлар ва кумуш хилъатлар инъом этганини ёзган. Бун-дан кўринадики, Масъума Султон бегим улуг момакалонлари Сарой Мулк хоним ва Эсан Давлат бегим каби ўз ҳарбий навкарларига эга, салтанатдаги нуфузли шахслардан бўлган.

Отаси вафотидан сўнг Масъума Султон бегимнинг эри тахтни эгаллашга ҳаракат қил-ган. Бобур подшоҳнинг тожини бошига кийган Ҳумоюн подшоҳга бўйсуншдан бош тортиб, ўзини мустақил подшоҳ деб аташга ҳам жазм этади. Ҳумоюннинг зудлик билан чора қўлла-шидан сўнг Муҳаммад Замон мирзо Гужаротга қочади. Гужарот султони уни яхши кутиб олиб, улар биргаликда денгиз йўлларини эгаллаган португал қароқчиларига қарши курашишган. Гу-жарот султони вафотидан сўнг те-мурийзода си-фатида қачонлардир салтанатга қарам бўлган Гужарот султонлиги тахти учун ҳаракат қилган. Аммо бу сафар ҳам мағлуб бўлиб, яна бобурий-лар саройига қайтади. Бу талатўпларда унинг хотини Масъума Султон бегим бирга бўлганми ёки у бобурий маликаларга хос садоқат билан ўз оғалари паноҳида яшаганми, бу саволнинг жавоби келажак тарихчилари очажак саҳифа-ларда битилар, балки. Муҳаммад Замон мирзо афгонларнинг сурий қавмлари иттифоқига қар-ши урушда вафот этган. Масъума Султон бегим бева қолганида ўттиз бир ёшда бўлган. Яна бир йилдан сўнг барча те-мурийлар Ҳинд заминидан сиқиб чиқарилган ва ўн беш йилдан сўнг под-шоҳ Ҳумоюн Ҳиндистонни қайта забт этган. Масъума Султон бегим яна қайтиб Ҳиндистон-га боргани ҳақида ҳам бирон-бир тарихларда ишора кўринмайди.

“Бобурнома”ни кўчирган хаттот нима са-бабдан бу малика исмини тилга олмагани ажабланарлидир.

Ботир ЙЎЛДОШЕВ,
Те-мурийлар тарихи давлат музейи
илмий ходими.

ОИЛАДА ҚАНОТЛАНГАН ОРЗУЛАР

Касбимиз тақозоси билан турли юртларда, турфа касб эгалари билан суҳбатлашамиз. Агар суҳбатдошимиз аёл киши бўлса, яна у раҳбар бўлса, одатда сўровимиз самимийликдан биров жиддийликка, андозали савол-жавоблар тарзига кўчади. Бироқ бу галги гурунгимиз самимий кечди. Зеро, мавзу Она ҳақида экан, энг тоза туйғулар тилга киради, ёдга тушган ауссалар кўзларда қалқийди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзоси Гулнора Маъруфованинг фарзанд сифатидаги ёруғ хотираларига назар соламиз.

– “Фақат болалик орзуларининг ушалишигина кишига бахт келтиради”, деган эди ёзувчилардан бири. Гулнора опа, келинг, сизга бахт келтирган, орзуларингиз ушалган ўша муаззам болаликни эсласак.

– Болалик ёруғ тушга ўхшайди. Гўзал Фарғона бағрида кечган ўша беғубор онларни эсласам, мактаб йўлларимизга ярашиб турадиган катта-катта чинорлар кўз олдимга келади. Ям-яшил водий бағрида, соя-салқин дарахтлари мўл жойларда яшаб, бувимнинг, ота-онамнинг тарбиясини олганмиз. Катталар доим ишда, биз – уч қизнинг тарбиясига, асосан, бувим қарарди. Ота-онам ўқитувчи, жон куйдириб, астойдил ишлашарди. Иккаласи ҳам адабиётдан дарс беришгани учун уйимизда адабий муҳит ҳукмрон эди. Улар ўзлари қийинчиликда катта бўлишгани боис фарзандларининг бекаму кўст улғайиши учун жон-жаҳди билан ҳаракат қилганлар.

Аям Мақсуда Шодмонова жуда камтарин, зеб-зийнатдан холи, илмли, хушмуомала аёл бўлганлар. Ишда ҳам, оилада ҳам ўз ўрнига, сўзига эга эдилар. Қизлар оилада, аввало, онасидан ўрнатқолади. Волидамиз жуда саранжом-саришта эдилар. Агар биз эркалик қилиб, бирон юмушни бажармай қолган бўлсак, дадамиздан қойиш эшитмасин деб, индамай ўзлари қилиб қўярдиларки, биз уялиб қолардик. Шу индамаслиги уриш ё сўкишдан ҳам каттиқ жазо эди аслида.

Аям шаҳарда энг нуфузли бўлган 1-ўрта мактабда директор эдилар. Бу мактаб жуда кўп олимлар, санъаткорлар – таниқли инсонларга таълим-тарбия берган қутлуғ маскан ҳисобланади. Биз бошқа мактабда ўқирдик.

Бориб қолсак, аямнинг шижоатларига, у ердаги тартиб-интизомга ҳавасим келарди. Буларнинг бари раҳбарнинг педагог сифатида қаттиққўллиги, кези келганда, меҳрибонлигининг ҳосиласи бўлган. Уйда бирон марта овозини баландлатиб гапирмасдилар. Бу дадамга ҳурматиданми десам, ишда ҳам ходимларига шундай чиройли гапирардиларки, бирон киши улардан хафа бўлмасди.

Ховлимиз катта боғ, айниқса, узум билан анор кўп эди. Ёрмозорликлар таърифи билан айтганда, Маҳмуджон аканинг ховлиси гўёки жаннатдек файзли эди. Куз пайти дадам қўлига кетмон олса, дарров ёнига кирардик. Оилада ўғил фарзанд бўлмагани учунми ёки тўнғич фарзандлигим боисми отамга елкадош бўлишни ўз бурчим, деб билардим. Гоҳида дадам пешонаси терини артиб, мингта ўғил болага алиштирмайман қизларимни, деб эркалаб қолардилар.

Хонадонимизда шеърлар ўқиларди, китоблар ҳақида суҳбатлар бўларди. Уйимизда катта кутубхона ҳам бўлган. Унда ўзбек ва жаҳон адабиётидан сара асарлар сақланган. Уларни ўқиб катта бўлганмиз. Онам нафақат ўқишимиз, балки, ёзувимизга ҳам аҳамият берардилар. Ҳуснихати жуда чиройли бўлган, бизни ҳам шунга ўргатардилар. Энди ўйласам, меҳрибоним ҳаммамизни оила ва жамият ҳаётига пухта тайёрлаган эканлар.

– Бугун ишингиз ўта масъулиятли. Неча йилдирки, юртимиз хотин-қизларининг орзу-армонларига эшсиз, ҳамфикрсиз. Сизга волидангиздан ўрганганларингиз нечоғлик ёрдам бераяпти?

– Бу ҳақда гапириш мен учун фахр. Чунки киши учун ота-онаси энг биринчи устоз, ўрнак бўладиган инсонлардир. Отам институтда дарс берардилар. Улардан камтарликни ўрганганмиз, онамдан эса фидойиликни. Фарғонада қаерга борсак, ҳатто чекка туманларга кирсак ҳозир ҳам Маҳмуджон домланинг, Шодмонова аянинг қизи келяпти, деб эҳтиром кўрсатишади. Бу уларнинг заҳматли меҳнатлари зое кетмагани, ҳали-ҳануз қадр топаётганидан дарак. Ҳаммамиз ўқидик, оиламиз тинч, эл-юрт корига камарбаста бўлишга интиляпмиз. Тошкентга ишга келган пайтларим бир теледастурда бошловчи мен билан суҳбат пайти: “Синчалак” асари қаҳрамони ҳам сиз каби аёл бўлса керак-да”, деган сўзларини эшитиб аям кўзларига ёш олган экан. Менга сим қоқиб: “Қизим, ҳалол меҳнат қилган одам элда азиз бўлади, Аллоҳнинг паноҳида бўлгин”, дегандилар. Биринчи набирам туғилганда онам оталарининг исми билан Саиджон деб атади. Бувимиз бизга қандай меҳр берган бўлса, аяжоним ҳам невараларига шундай бувилик мақомида ўтдилар. Ҳаёт бир марта берилади, аммо авлодлар суратию сийратида давом

этаверар экан. Олти ёшли набирам Назокат аяжонимга жуда ўхшайди. Юриши, кулиши... Феъли, фазилатлари ҳам ўхшасин, деб дуо қиламан.

Олдимизга ёрдамга муҳтож инсон келса, каттами-кичикми ҳурмат кўрсатишни, унинг глашани, имкон бўлса, қўллаб-қувватлашни онамдан олганмиз. Чунки одамлар билан жуда чиройли муносабатда бўлардилар, кирган давраларда улар ҳақида яхши гаплар, хотиралар қоларди. Бугун улар билан ишлаган ўқитувчилардан шундай илиқ фикрларни эшитиб яна ҳам хурсанд бўла-

ман. Кези келганда онам саховатли аёл эди, дея оламан. Биз талаба бўлган пайтлар ўқиш эмас, қишлоқ хўжалиги ишлари биринчи ўринда турарди. Ерга чигит қадалгандан қор тушгунга қадар далада бўлганмиз. Гуруҳимиздаги талабаларнинг кўпчилиги узоқ вилоятлардан келган. Пахта терими пайти онам фарғоналик бўлганимиз учунми ўзини мезбон

санаб, тез-тез хабар олгани борардилар. Сомса, қатлама, жиззали патирлар келган куни катта байрам қилардик. Катта тоғорада келган ошдан кўпчиликка улашардик. Ота-оналарини соғинган қизлар онамнинг ёнидан бери келмай ўтириб олишганини кўриб қизғанган пайтларим ҳам бўлган. Энди билсам, бу оддийгина йўқлов эмас, одамийликнинг энг гўзал кўриниши экан.

– Ҳозирда моддий ҳаётга интилишимиз, эҳтиёжимиз ўсган. Имкониятлар кенгайиб бораётгани сайин кўнглимиз торайиб бораётгандек. Шу маънода бугун жамиятимиздаги аёлларимизнинг айрим ножўя хатти-ҳаракати, ҳатто жиноятлари ҳаммамизни чуқур ўйга толдиради. Нима учун шундай бўляпти? Ёки биз қизларимизни яхши тарбиялай олмаймизми?

– Ҳа, бугун таҳликали вазиятлар, оғриқлар, кўп. Жаҳон майдонидаги ҳар кунги дилни хира қиладиган вазиятлар, урушлар ҳаммамизни ўйлантиради. Лекин шундай ҳолатда ҳам мамлакатимиздаги тинчлик ва барқарорликнинг сақланаётгани, одамларнинг яхши ва тинч яшаши таъминланаётгани алоҳида эътирофга лойиқдир.

Менга ишониб топширилган вазифани бугун кўнгилдагидек уддалаётганим замирида

ҳам аслида униб-ўсган хонадонимдаги ижобий муҳит ётибди. Ҳозир хотин-қизларимиз учун жуда кўп имкониятлар яратилмоқда, она, аёлга енгиллик берувчи қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилмоқда. Илгари қўмита кичик бир бўлим сифатида ишлаган бўлса, бугун унда қанчадан-қанча опа-сингилларимиз самарали меҳнат қилишяпти.

Айни пайтда содир бўлаётган баъзи кўнгилсиз ҳодисаларнинг асл сабаби ҳам айрим хотин-қизларимизнинг илмсизлиги, сабрсизлиги ва тарбиядаги ўқувсизлиги билан боғлиқ. Чунки ота-она маърифатсиз, жоҳил бўлса, улар ўз болаларига эзгуликни ўргатиши қийин. Ношукурлик, қаноатсизлик ҳам баъзи одамларни бемехр, бепарво қилиб қўйяпти. Шукурки, юртимизда бу бўйича тизимли ишлар қилинмоқда. Бугун олий таълим олиш учун хотин-қизлар учун қўшимча квоталар очилляпти, магистратура босқичида ўқиётганларнинг шартнома пуллари давлат томонидан тўлаб бериляпти. Бу ислохотларнинг негизида миллат оналарини юксалтиришдек улў мақсад бор.

– “Саодат” журнали бувиларимизнинг, оналаримизнинг, опа-сингилларимизнинг сеvimли нашри. Журналхонларга тилакларингизни эшитгимиз келяпти.

– Бу нашрнинг жамиятимизда ўзига хос ўрни, нуфузи бор. Болалигимда бувим раҳматлининг “Саодат” келибди, деган гапларини эслайман. Журналнинг янги сонини бутун маҳалладаги аёллар ўқиб чиқишарди, бизга ҳам ўқиб беришарди. Азалдан азизланиб келаётган журнал бу.

Зулфия опа, Ҳалима Худойбердиева, Ойдин Ҳожиева каби халқимизнинг сеvimли шоиралари бош бўлган бу журналнинг нуфузи ошди, ўқувчиларга бир-биридан ўткир мақолалар тақдим қилинди. Ойдин опа раҳбарлик қилган пайтда журналнинг катта бир тадбирида қатнашгандим. Ўшанда Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Омон Матжон сингари улў адиблар журнал шаънига жуда яхши фикрлар айтганлари эсимда.

Бугун ҳам “Саодат” ўз номига муносиб яшамоқда. Қалам аҳлининг иши осон эмас. Биз таҳририятдаги опалардан доим кўп нарсаларни ўрганамиз, ҳозир ҳам улар билан биргамиз. Мен аёлларимизнинг ҳамиша бу нашрдан кўп сабоқлар олишини истайман.

Мақолани тайёрлашда яқиндан кўмак берган Мақсуда Шодмонованинг шогирдлари, ўқитувчи-педагоглар Эргашой Сайдивалиева ҳамда Ойдинхон Собировага самимий миннатдорлигимизни билдирамиз.

Наргиза АСАДОВА суҳбатлашди.

ТУПРОҚДАН яраллан мўъжиза

Йўлдаман. Машина тезлигидан кўзим фақат далаларнигина илғайди. Гўёки менга ербобо қорқурпа тагида на қаҳратон аёзни, на бўрону довулларни сезмай ястаниб ором олиб ётгандай туюлади.

Хаёлимда камина айни дамда суҳбат истагида хузурига бораётган қаҳрамоним – машҳур кулол Дилноза Отажонова.

Машинадан тушиб келишилган жойда уни кута бошладим. Ўйларимни унинг қўнғирокдай овози бўлди.

Қарашлари ўктам, лобар аёл экан.

Уловдан тушиб, уй сари йўналдик.

Дилнозанинг болалик хотиралари Хива туманига қарашли ал-Хоразмий қишлоғи билан боғлиқ экан. Қишлоқ халқ тилида ўн икки нарвон деб ҳам юритиларкан. У 1986 йилда ушбу сўлим гўшада таваллуд топади.

Дилноза гапирар, мен эшитганларимни қогозга туширардим.

Унинг ота-онаси меҳнаткаш, самимий инсонлар бўлиб, қизалоқ меҳр оғушида эмин-эркин вояга етади.

Мактабда фақат "аъло"га ўқийди, фанлар-

дан, айниқса, кимё, биологияга меҳр қўяди. Дўхтир бўлишни орзулайди. Аммо ҳаёт бошқа, ҳаёл бошқа...

Мактабни тугатган Дилноза тикувчиликка қатнаб, устози Доно опадан ушбу ҳунарнинг барча сир-асрорларини ўрганиб, маҳалланинг қўлигул чеварига айланади.

2006 йил турмушга чиқади. Баҳаво қишлоқдан шовқин-суронли, шаҳар марказида жойлашган "Калта минор" маҳалласидаги ҳунармандлар оиласига келин бўлиб тушади.

Дилнозанинг уйидагилар оилавий бўлиб кулолчилик билан шуғулланишарди. Рўзғорбоши қайнота асосан лой пишар, қайнона, турмуш ўртоғи – устага кўмаклашиб, кимдир маҳсулотларни махсус печда қуритар, бошқаси эса тайёр бодё (хоразмча товоқ)ларга безак берар, хуллас, ҳамма иш билан банд, барча ўз ишини билиб-билиб қиларди.

Келинликнинг илк кунларидаёқ унинг қалбидаям кулолликка қизиқиш уйғонди. Уч кунлик келин қайнонасининг қўлидан ишини олди: буюмларни нақшлай бошлади. Қўллари келишиб, бинойидай эплади.

Барча Дилнозанинг рўзғорбоп келин чиққанидан хурсанд эди.

Энди вақт топди дегунча уй ичидаги устахоналарига кирадиган, бир текис териб қўйилган қизил идишларга ҳайрат, меҳр билан тикиладиган бўлди. Шуурида эса бир савол чархпалак янглиғ айланарди: Нега энди фақат уларнинг ранги қизил? Нима, биз бошқача рангда, бўлак шаклда ясай олмаймизми?

Ҳаммаси унинг ана ўша сўнги қароридан бошланди. Лойга бўлган иштиёқ, тупроқнинг хуш ифори унинг буткул оромини ўғирлаганди.

Кун келиб кўзлари ўрганиб қолган бир хил бодёлар ўрнига "ойдан-да гўзал, кундан-да гўзал", ўзгача шакл, ранг-баранглари яратди. Қўлида ихлос билан ийланаётган бир ҳовуч тупроқ, орадан йиллар ўтиб уни ўз ишининг устасию Хоразмнинг машҳур тадбиркор аёлига айлантирди. Бунгача бир муддат Риштон кулолчилик мактабидан сабоқ олди.

Турмуш ўртоғи Дилшод билан Риштонга бориб, донғи кетган усталар ясаган буюмларни кўриб, тажриба алмашиб қайтди.

Бирдан ҳамма нарсга ўзгарди. Ҳаёти,

касб-кори...

2016 йилга бориб кичкинагина цех кенгайиб, шу асно “Хива Дилноза кулол” оилавий корхонага асос солинди. Эндиликда сулолага хос бўлган буюмдан ташқари лаган, коса-чойнак, пиёла, кўза, хумлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди, қўшимча ишчи кучи яратилди.

Аввалига Хива, Хоразм, кейинчалик Тошкент бозорларини эгаллаган Дилноза-нинг “лой идиш” лари эндиликда қўшни давлатлар – Туркменистон, Қозоғистон, россияликларга ҳам манзур бўлди. Асосийси, экспорт йўлга қўйилди.

Камина гоҳ-гоҳ ҳазрат Паҳлавон Маҳмудни зиёрат қилишни кўзлаб Ичон Қалъага йўл оламан, йўл бўйи бир-биридан чиройли кулолчилик буюмларини кўриб завқланаман. Харид қилиб турган чет эллик сайёҳларни кўриб ғурурланаман. Баъзан уларнинг лойдан ясалганига кишининг ишонгиси келмайди.

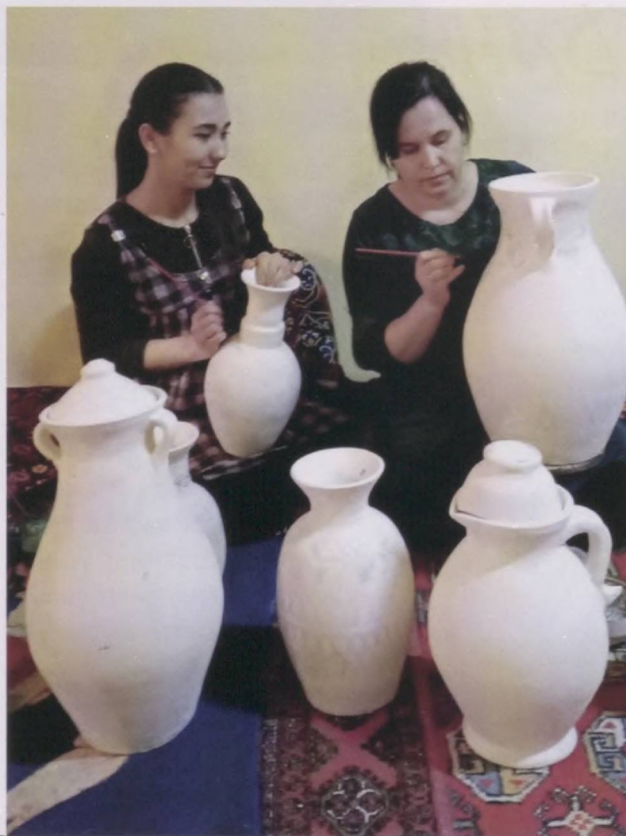
Унинг бир дақиқа ҳам бўш вақти йўқ. Сахар туриб чамалайди, қиладиган ишларининг хомчўтини олиб, кейин иш бошлайди. Бир ёқда буюртмалар, бир ёқда ҳали адоғига етмаган янги цех қурилиши, бир ёқда келинлик вазифаларининг уҳдасидан чиқиш, яъни оиладагилар кўнглини олишни ҳам унутмаслик, рўзғор ташвишлари, фарзанд тарбияси...

Шуларнинг ўзиёқ ҳар қандай аёлни чарчатади. Лекин Дилноза буларнинг барига улгуради. Боз устига, зинҳор УрДУ (Урганч давлат университети) билан тузилган шартномани ҳам ёддан чиқармайди, график асосида университетнинг миллий санъатшунослик факультети бадиий кулолчилик талабаларига касбининг сир-асрорларини ўргатади.

У эришган ютуқларнинг ўзи бир дoston.

Дилноза то шу кунгача кўпгина кўрик-танловларда қатнашиб, фахрли ўринларга сазовор бўлади.

2022 йилда Туркиянинг ҳамкорлик ва

тараққиёт агентлиги (ТИКА) нинг грантини қўлга киритади. Яна ўша йили “Ибратли оила” кўрик-танловининг вилоят босқичида 2-ўрин, “Ишбилармон аёл” кўрик-танловининг республика босқичида эса 3-ўринга сазовор бўлади. Шунингдек, Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси томонидан ташкил этилган “Энг намунали иш берувчи” кўрик-танловида ғолибликни қўлга киритиб, пул мукофоти билан тақдирланди.

Яқунланган йил адоғида “Хива Дилноза кулол” оилавий корхонаси раҳбари Дилноза Отажоновна “Йил аёли”

миллий кўрик-танловининг республика босқичида иштирок этиб, “Йилнинг энг яхши ижодкор аёли” номинацияси бўйича ғолибликни қўлга киритиб, махсус диплом, қимматбаҳо совға билан тақдирланади.

Ёдимда, бир замонлар ота-боболаримиз фойдаланиб келган сопол идиш-товоқларни урфдан қолди, дея четга сурган, улар ўрнини хорижнинг қимматбаҳо идишлари – “Мадонна” каби жамланмалар эгаллаган эди.

Вақтнинг ўзи ҳамма нарсани ҳал қилди. Биз табиийлиги учун қимматли бўлган сопол идишларимизга қайтдик.

Мавлоно Румийда шундай ибора бор: “Инсон ҳамиша ўзи кўрмаган, эшитмаган ва ўйламаган бир нарсага ошиқдир”.

Қаҳрамоним ҳазрат Румий таъбирича, ўша бир нарса – яратишга ошиқ бўлди: бу кайфият кучига-куч қўшди. Ўқиди, уқди. Меҳнатлари орқасидан элда обрўли бўлди.

Эҳтимол, қачондир у яратган мўъжизалар дунёнинг энг нуфузли музейларидан ноёб буюм сифатида жой олиб юртимиз шаънини улуғлар. Ҳар ҳолда шунга ишонарли ишора бор.

Сайёра СОЛАЕВА,
Хоразм

ТАҚДИРИ ИСМИГА БОҒЛАНГАН ОЛИМА

Нобель мукофоти соҳибаси кимёгар-фармацевт Ту Юю ушбу нуфузли мукофотни қўлга киритган хитойлик ягона аёл. Бутун умри давомида Хитой халқ таботати ривожу учун улкан ҳисса қўшган олима ҳозир 94 ёшда.

Дунёга таниқли олима суҳбатларнинг бирида туғилиши ва исм танланиши билан боғлиқ шундай воқеани эсга олади. Унинг айтишича, уч ўғиллари бўлган оилада 1930 йилда қизалоқ туғилади. Бундан бениҳоя севинган отаси чақалоққа қадимги Хитой шеърияти намуналари жамланган “Шицзин” тўпламидаги бир шеърдан илҳомланиб исм танлайди. Шеърда

“Кийиклар ёввойи хао ейди, хао еган кийиклар “Юю” деган товуш чиқаради” мазмундаги мисралардаги “юю” сўзи отага ёқиб қолади ва қизалоқига шу исмни қўяди. Хао “ёввойи шувок” маъносида бўлиб, келажакда олима илмий кашфиёт қилишини, яъни безгак касаллигига қарши айнан шу ўсимлик орқали мўъжизавий даво топишини башорат қилгандек, гўё. Шу ҳақда ўйласанг, исм ва тақдирнинг боғлиқлиги мавжуд, деган фикрга ишонгинг келади.

Қизалоқдан сўнг оилада яна ўғил фарзанд дунёга келади. Ўртача даромадли оилада тўрт ака-ука орасида ягона қиз сифатида меҳр, ардоқда вояга етади. Унинг отаси банк ходими бўлиб ишласа-да, шеъриятга иштиёқи баланд, ўз даврининг маърифатли, зиёли кишиси эди. Унинг саъй-ҳаракати билан фарзандлар яхши таълим олади. Жумладан, Юю беш ёшидан бошлаб қиз болалар тарбияланадиган боғчага бора бошлайди. Сўнгра хусусий мактабда, хотин-қизлар ўрта мактабида таҳсилни давом эттиради. Ўрта мактабни битиргач, Пекин университетининг фармацевтика факультетига ўқишга киради. Олий таълимдан сўнг бўлажак олима икки ярим йил давомида анъанавий Хитой тиббиётини ўрганди. Кейин эса анъанавий Хитой тиббиёти институтида ишлай бошлади. Илмий ходимликдан бошлаб профессор даражасигача бўлган йўлни босиб ўтади, ўнлаб тадқиқотларнинг муваффақиятли якунланишига ҳисса қўшади.

Сир эмаски, ўтган асрда безгак касаллиги инсоният учун мисли кўрилмаган хатар туғдирди. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотла-

рига кўра, биргина 2010 йилда бу касаллик бир неча ҳудудларга таҳдид солиб, миллиардлаб кишининг саломатлигига жиддий зарар етказган. Айниқса, Африка мамлакатлари учун бу касалликка қарши курашиш оғир кечди. Даво топиш учун Хитойда дастлаб махфий равишда махсус илмий-тадқиқот бўлими ташкил этилди. Бу

махсус гуруҳ таркибида бўлган олима 1969 йилда Хитой тиббиётида безгакка қарши доривор ўсимликларни тадқиқ қилиш гуруҳи раҳбари этиб тайинланди.

Ту Юю бу мавзудаги ёзилган барча илмий рисоаларни ўрганиб чиқди, кўплаб тажрибалар ўтказди. Бир неча йил давом этган изланишлардан сўнг 1972 йил артемизин — шувок ўсимлигидан безгакка қарши кураша оладиган дори олинди. Халқаро конференцияда Ту Юю хоним ўз мамлакатининг безгакни даволаш бўйича ютуқларини бутун дунёга тақдим этувчи маъруза ўқиди. Олима 81 ёшида безгакка қарши дори кашф этганлиги ва бутун дунёда миллионлаб одамларнинг ҳаётини сақлаб қолганлиги учун Американинг Ласкер мукофоти лауреати, 85 ёшида эса биотиббиётдаги эришган оламшумул ихтироси учун Нобель мукофоти соҳибаси бўлди. У яратган препарат Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг асосий дори воситалари рўйхатига киритилган. Ушбу дорининг бутун дунёда кенг қўлланилиши безгак туфайли одамлар бошига тушган хавф-хатарни сезиларли даражада камайтирди. Юзлаб шогирдларга устозлик қилаётган олима ўз пайтида оналик вазифасини ҳам аъло даражада адо этган. Икки нафар фарзандни вояга етказиб, касб-корли бўлишларига эришган. Олима ҳозир ҳам ёш изланувчиларга Хитой анъанавий тиббиёти улкан хазина эканини, аммо у бу хазинани очиш осон иш эмаслигини, бунинг учун кўп йиллик меҳнат ва сабр талаб этилишини бот-бот таъкидлайди.

Интернет материаллари асосида Н.ЮНУСОВА тайёрлади.

АМИРИЙ
(1787-1822)

Тақдир мумтоз адабиётимиз, шунингдек, замонавийлар билан сийлаган. Улар орасида ҳам никоҳ риштаси, сирлар бор. Янги рукнимизда уларнинг сизга қилиб боришни жоиз билдик.

Рукнимизни мозийдан – Амирий тахаллуси билан Нодирабегим ижодидан, яъни улуғларимиздан

Қўқон хони Амир Умархон (Амирий) бошланғич саводини оилада чиқариб, кейин мадрасада таҳсил олган. Акаси – Қўқон хони Олимхон 1807-1808 йилларда унга Фарғона ҳокимлигини топширган. Шу йилларда у Андижон ҳокими Раҳмонқулибийнинг қизи Моҳларойим (Нодира)га уйланган. Умархон илм, маданият, санъат, адабиёт, турли касб-ҳунарларнинг ривожига катта эътибор берган, турли ҳунар мактаблари очилишини қўллаб-қувватлаган. 1821 йилда Фазлий Намангоний Умархон амрига биноан, 63 шоирнинг шеърини ўз ичига олган “Мажмуаи шоирон” тўпламини тузган.

Амирийнинг ўзбек ва форс-тожик тилида битилган девони 10 минг мисрадан ортиқ назмий асарларни ўз ичига олган.

Жаҳон, жоно, жамолингга тасаддуқ,
Дилу жон, хатти ҳолингга тасаддуқ.

Чаманда сарву шамшоду санавбар,
Эрур мавзун ниҳолингга тасаддуқ.

Лабинг сарчашмайи оби бақодур,
Хизр хатти зулолингга тасаддуқ.

Тутарман тан аро жонни кироми,
Бўлур бир кун нисорингга тасаддуқ.

Қолиб эрди вужудимдин хаёли,
Ани қилдим хаёлингга тасаддуқ.

Лабинг ҳажрида заҳри ғам ютармен,
Ҳаловат ёди болингга тасаддуқ.

Эрурсан ҳусн мулкини Амири,
Жаҳон жоҳу жалолингга тасаддуқ.

Висолингга кўнгул муштоқ эди, эй ёр,
хуш келдинг,
Кўзум нурини равшан айладинг бисёр,
хуш келдинг.
Хуморим заъфидин бетоб эдим, базм ичра,
эй соқий,
Хиромон шишайи соғар тутуб саршор,
хуш келдинг.
Кўнгул боғида ҳар ён доғи оҳим сарв
ила гулдур,
Бу гулшан сайрига, эй сарви гулрухсор,
хуш келдинг.
Бу шаклу бу шамойил бирла базми ноз
ора кирдинг,
Сиҳи қадларни қилдинг сояйи девор,
хуш келдинг.
Ҳазин муштоқларга ёри фирдавс
хаёлидин,
Етурдинг муждае товуси хушрафтор,
хуш келдинг.
Кеча кулбамга пинҳон келди ул маҳваш,
Амир айди:
Бу лутфу марҳаматни билмасун ағёр,
хуш келдинг!

адабиётимизни ҳам кўплаб истеъдодли ижодкор-
ҳам қалам воситаси билан боғланган шоирлар, но-
таниш, нотаниш ижод намуналаридан эълон

ишқий ғазаллар битган Амир Умархон ва завжаси
бошладик.

Нодира (Моҳларойим) адабиётга ҳомийлик
борасида Амир Умархонга издош бўлди. Илм,
адабиёт, санъат аҳлига катта ҳурмат кўрсатади.

1822 йилда Қўқон хони вафот этади ва ма-
ликалик мақомидаги шоира ўғли ўн тўрт ёшли
Маъдалихонга суянч бўлиб, мамлакатни бошқа-
ра бошлайди. Узоқ вақт салтанатни бошқарган
маликанинг ҳаёти фожиаи якун топади. Шои-
ранинг “Муҳаббатсиз киши одам эмасдур” каби
ўтли сатрлари замонлар оша инсониятни ишқ
юксакликларига чорлаб туради.

НОДИРА
(1792-1842)

МАРҲАБО

*Марҳабо, эй пайки султон, марҳабо.
Худҳуди мулки Сулаймон, марҳабо.*

*Талъатинг фаррух, муборак мақдаминг,
Қилди кулбамни гулистон, марҳабо.*

*Хўб келдинг, яхши келтирдинг хабар,
Айладинг дардимга дармон, марҳабо.*

*Бўлди мавзун қоматингдин мунфаил,
Сарви нози боғи ризвон, марҳабо.*

*Қилгасен ул моҳ меҳрин ошкор,
Субҳ янглиғ покдомон, марҳабо.*

*Мужда келтирдинг висоли ёрдин,
Топти таскин дарди ҳижрон, марҳабо.*

*Кел бери, то хоки пойингни қилай
Тўтиёи чашми гирён, марҳабо.*

*Равшан айларман чароғи оҳни,
Кўэларимдур гавҳарафшон, марҳабо.*

*Бу кеча ҳижрон шабистонидадур,
Анжуми ашким чарогон, марҳабо.*

ОЛАМ ОРО

*Эй меҳри жамолинг олам оро,
Заррот юзингга масту шайдо.*

*Эй ҳусн риёзида қадинг сарв,
Ул сарв уза сунбулинг сумансо.*

*Келким назаримга, эй парирў,
Девонага бир дам эт тамошо.*

*Сен уйқуда масти ноздурсен,
Мен дард била гарибу танҳо.*

*Тун-кеча фиғону нолишимдин,
Кўйинг ити ичра тушди гавго.*

*Сен қайси диёр азмин этдинг?
Келмас хабаринг бу ерга асло.*

*Оҳим ўқиға қадим камондир,
Бу ўқни нишонидур Сурайё.*

*Мажнун нега Лайли таркин этсун?
Юсуфни унутмади Зулайҳо.*

*Қайдин сени Нодира унутсин,
Бу сўз не муносиб, эй дилоро?*

Зулфия Қуролбой қизининг “Турмуш”, “Ёвузлик фариштаси”, “Армон асираси”, “Машаққатлар гирдоби” каби кўплаб асарлари нашр этилган.

Бозорда ортиқ ўтиргиси келмади. Ерга тўшалган шолча устига ёйилган нарсаларини йиғиштирди-да, сумкасини елкасига ортмоқлаганча уйига пиёда йўл олди. Минг кўзли бозор ортда қолди. Уфқдан кўтарилган булут шаҳар осмонини қоплай бошлади. Ҳаводан ёмғир ҳиди анқиди. Кеч тушиб қолган, кўнгли ғаш, оёқлари ўзига бўйсунмаётган эди, бирорта уловга чиқса бўларди, бугун ҳарқалай ҳамёнида пул бор, лекин у йўл юришни истади. Йўл катта ва икки томонлама эди, турфа хил автоуловлар – “йиртқич қушлар” чинқириб у ёқдан-бу ёққа ғизилларди.

Аёл йўлкага ўтди. Йўлка ингичка, узун, елкасидаги сумкаси эса оғир эди. У катта йўлдан ўтаётган уловларга умид билан тикилди. Улар орасида ўзига таниш уловни кўришни истади. Унинг машинаси кўм-кўк, йўқ, бақлажон рангида эди, деб ўйлади, аммо барча бераҳм “қуш”лар аёлнинг интизорлигига парво қилмай, шиддат билан олға интиларди.

Бу ҳолат кўнгил ғашлигига ғашлик қўшди, қайғуси қуюқлашди. Ҳеч нарсани ўйламасликка уринди. Аммо елкасидан тушишни истамаётган сумка унга дам-бадам бозорни, бугунги кўнгилсизликни эсга соларди.

Бугун... ростини айтса, бозорда яп-янги дошқозонини ўғирлатиб қўйди. Бу қандай юз берди? Ҳатто сезмай қолди. Билганидан кейин юраги шувиллаб кетди. Ўзини бўшангликда айблади. Ахир дошқозон жимитдай нарса

Ёмғирли йўлка

Ҳикоя

эмас-ку бебилиска қўлтиққа қисиб кетаверадиган.

“Сиз боя савдолашиб турганингизда ўзимизникилар уриб кетди-ёв дошқозонингизни”, – деди ёнидаги дугонаси. “Кўрган бўлсангиз аста туртиб қўймаб-сиз-да”, деди хафа бўлиб. Дугона шугина гапга ҳам тутаб кетди: “Вой, мен атай қипманми?! Кўриб туриб, айтмадингиз, деяпсизми?! Менам савдолашаётгандим, ахир!”

Индамади. Можарони давом эттиришдан фойда йўқ. Бу ер бозор. Эски-тускилар сотилса-да, барибир бозор. Бозорда эса... нарса тирик жон мақомига кўтарилади. Аксинча бўлганида, битта дошқозон учун шунчалик куйинармиди? Аслида ўғирлик биринчи марта юз бераётгани йўқ. Авваллари ҳам тез-тез бирор нарсасини ўғирлатиб қўярди. Лекин улар майда-чуйда нарсалар эди. Дошқозон эса ҳали яп-янги эди-да. Жана бори борса икки марта ишлатилгандир. Уни қаровсиз қолган қўшни кампирдан арзон-гаровга сотиб олиб, анчадан буён асраб келаётганди-да, дурустроқ пуллайман деб.

Дугонаси: “Шоди паттачига айтсак, дошқозонингизни топиб беради, у ким олганини жуда яхши билади!” – деди бир маҳал. Жавоб бермади. Шунда дугонаси: “Дошқозонингизни топишни истайсизми ўзи? Ёки икки қўлингизни бурнингизга тиқиб кетаверасизми?!” – деди ачитиб. Йиғлагиси келди. Лекин йиғламади.

“Топишни истайман, ахир уни тузукроқ пулга сотмоқчийдим. Лекин яна Шоди паттачига рўпара бўлишга юзим чидамаяпти”, – деди.

Дугонаси пинак бузмай жавоб берди: “Бу ер бозор. Бозорда ҳамма нарса юз бериши мумкин!”

Дугонаси ҳақ эканлигига анча кеч иқрор бўлди, чиндан ҳам бу ер бозор эди. Лекин бозор экан деб ҳар қандай юзсизликка бориш... ёки бориб... бўладими? Ахир дунёда нималар юз бермоқда? Шунга қарамай, тушдан кейин Шоди паттачига учрашди. У арзини жим туриб эшитди. Кейин...

– Қачон қарасам, нарсаларингизни ўғирлатиб, кўз ёшингизни селдай оқизиб юрасиз! Ундан кўра эрга тегинг. Рўзгор ташвишидан қутуласиз-қўясиз! Эрли хотинмисиз ўзи, ё... Одам сизга бир нима дейишгаям иккиланади! – Аёлнинг асаблари қақшади.

Шу вақтгача туриш-турмуши ҳақида бозордаги энг яқин дугоналарига ҳам гапирмасди, ўзини эрлик аёлдай кўрсатарди, аммо одамлар барибир билишаркан-да. Аёл ўзини ёзғирди: қанчалик эҳтиёткор

бўлмасин, аллақандай паттачидан бўлмуғур гапларни эшитгани учун, сумкаси билан унинг башарасига туширмагани учун...

Оғир юк залворидан елкаси букчайган аёл юришдан тўхтади. Автоуловлар карвонига тикилди. Тўрт ой олдин худди шу ерда...

Ўша куни савдо бўлмаганидан йўлқирага пул тополмаган аёл ерга қараганча ғира-ширада пойи пиёда уйига қайтаётган эди. Аввал йўлга узун бир нур устуни тушди, кейин кескин берилган тормоз. Йўловчи машина-дир-да, деган хаёлда эътибор бермади.

Нур устуни ғойиб бўлди, баланд бўйли, келишган эркак йўлини тўсди. У жувоннинг эри.

– Бозорга чиқиб нима қилардингиз? – деди у аёлга яқин келиб. – Шунчалик қийналиб қолган экансиз, қўнғироқ қилмайсизми?!

Индамади. Назарида, эри унинг сабр-тоқатини синаб кўраётгандай...

– Ўзингизни арзонга сотиб қўйибсиз!

Бу гап аёлнинг жон-жонидан ўтиб кетди, аммо яна сир бермасдан вазмин оҳангда:

– Ёрдамга муҳтож эмасман, – деди.

Аёлнинг бу ҳолати – қаҳратон совуқда муз устида ялангоёқ турганча “Совқотмаяпман, шунчаки қалтираяпман”, деяётган кишининг аҳволини эслатарди.

– Эҳ! – эри жаҳл билан четга қаради.

Эри азалдан бозорчи аёлларни ёқтирмасди, улардан нафратланарди. “Кучсиз, келажигдан умиди йўқ аёлгина ўзини бозорга уради”, дерди. “Ёлғончи товламачилар!” дерди яна. Эҳтимол, у ҳақдир. Бозорда тирикчилик ўтказётган момоҳавво қизларининг ёлғон гапиришлари рост гап. Кўпинча арзимайдиган нарсаларни ҳам мақтаб-мақтаб, дурустгина пуллаб юборишади. Аммо ҳақиқат мубҳам бўлса, одамзод аллақачон жаннатдан қувилган бўлса, у нима ҳам дея оларди?! Қолаверса, жувоннинг наздида, аёл, умуман, одам алоҳида, шахс ҳолида нафратга лойиқдир, лекин бозорда битта у эмас, сон мингта аёл-эркак ўралашиб юрибди, шундай экан, шунча одамдан нафратланиб бўладими?!

– Кечқурун пул юбораман, – деди эри.

– Менга пул керакмас, – деди-ю, жим бўлиб қолди.

Аёл эридан қачон орани очик қиламиз деб сўрамоқчи эди. Аммо сўрай олмади, журъати етмади, Худо кўрсатмасин, у: “Майли, розиман, қачон ажрашамиз десанг, мен тайёрман!” деб юборишидан кўрқди. Эри унга қаттиқ тикилиб турди-да, сўнг машинага ўтириб жўнаб кетди. Шу куни аёл ярим тунгача эридан пул кутди. Тўғриси, эри юборган пулни олмасди, қайтариб юборарди, у шунчаки эри уни учратганини, нимадир ваъда қилганини эслайдими-йўқми, шуни билмоқчийди, холос.

Аммо пул ўша куни ҳам, эртасига ҳам келмади. Пулнинг оёғи синиб қолган, шекилли. Ёки кимдир уриб синдирган!

Аёл хўрсинди. Оғир сумка яна ўз жойини эгаллади. Аёл йўлида давом этди.

Эри бадавлат оиладан, тарбияли, оғир-бо-сиқ йигит эди. У эса бўлажак бастакор. Икки ойлик танишувдан сўнг тўйлари бўлди. Ҳаммаси бунчалик тез рўй берганига ҳайрон эди. Кейин билса, банкир ота шарт қўйган экан: “Агар бу йил ҳам уйланмасанг, келинни ўзим топаман!” Эри банкир отасини яхши кўрар, у киши чизган чизиқдан чиқмасди. Тўйдан кейин билди, эри шу қадар тўнг, димоғдор эдики, ҳеч қандай туйғу унинг юрагини жунбишга келтира олмайдигандек. Мияси фақат банкдаги рақамлар билан тўла бўлса керак, деб ўйларди янги келинчак.

Аёл зоти учун оила қуриш бахт бўлса, очиги, бундай бахтга унинг кўникиши осон кечмади. Гўё ҳашаматли хонадонга адашиб учиб кириб қолган капалакдай ҳис қиларди ўзини. Афтидан, эри уни ношукр деб ўйласа керак, кейинги вақтларда бир гапни тез-тез такрорлайдиган бўлиб қолганди: “Сиз менинг рафиқамсиз, лекин ўзингизнинг мусиқачи эканлигингизни ҳам унутманг. Ҳадеб бекорчи нарсалар ҳақида ўйлайвермасдан, ижод қилинг. Ана пианино, ана қоғоз-қалам! Бўш вақтингизни беҳуда ўтказманг. Одамлар бундай шарт-шароит учун бор-будини сотишга тайёр-ку, сиз бўлсангиз!”

Ҳа, у қанчалар олижаноб ва совуққон. Аёл бўлса бундай совуққон олижанобликни ҳазм қила олмасди. Эҳтимол, шунинг учун ҳам тўкис оилада яшаётганига қарамасдан, мусиқага бўлган муҳаббати аста-секин сўниб борарди. Кунларнинг бирида ўзи тасаввур қилган даражада бахтсиз эмаслигини ҳис қилди. Ҳомиладор эди. Бироқ қувончи узоққа чўзилмади. Ўғли, ягона қувончи ногирон эди!

Наҳотки, болам дунёни ҳис қилмасдан ўтиб кетади, дея ўйлаш... Ўғлининг маъносиз кўзларига, ногирон, хаста вужудига қараш... оғир эди. Жуда оғир оғир... оғир... эди! Унга кўзи тушган заҳоти вужудига сон-саноксиз ниналар санчилаверарди...

Кейин кетма-кет икки қизча туғилди. Улар жисман соғлом эди, аммо яхши гапиролмасдилар. Аёл энди қалбига кўз ташламай қўйганди. Мусиқани буткул унутди. Бироқ жондан азиз кўрган фарзандлари туфайли ҳаётида кескин ўзгариш, хавфли бурилиш содир бўлиши етти ухлаб тушига ҳам кирмаганди.

Тарбиячи қиз...

“Қизларимизни уйда ўқитиш учун махсус ўқитувчи ёллайман, – деди эри ногирон ўғлини болалар уйига топширганларидан кейин.

– Тили чучук болаларни ўқитадиган ўқитувчи билан гаплашдим. Эрининг бу эътиборидан боши кўкка етди. Кўп ўтмай уйига у кириб келди: ёш ва ниҳоятда гўзал. Бақамти келганларида аёл беихтиёр ўзини четга тортди.

Кейинчалик ҳам тарбиячи қиз билан ёнма-ён турмасликка ҳаракат қиладиган бўлди.

Тарбиячи нафақат уйига, балки ҳаётига кириб келганини дастлабки вақтлар фаҳламади. Уни самимий, ювош, маъсума қиз деб ўйларди, яъни ўзига ўхшаб, илм истаб шаҳарга келганлардан! Ҳурмат қиларди. Ҳозир ҳам унинг меҳнати-ни инкор қилмоқчи эмас. Ахир ўша тарбиячи қиз туфайли қизларининг толе юлдузи ярқирашига унда ишонч пайдо бўлди. Қизлари равон гапира бошлади.

Шу боисдан ҳам унга ихлоси баланд эди. Унга ишонарди. Эрига кўз сузаётганини бошқа бировлардан эшитганида бу гапга ишонмаган бўларди. Афсуски, бу нарса кўз олдида содир бўлди. Бунга ҳеч қандай миш-миш, бўҳтон аралашгани йўқ. Эрининг ўзини вазмин тутишга бехуда уринишлари...

Унга нигоҳи тушганда кўзларининг чақнаб кетиши...

Тарбиячи қизнинг ўзини йўқотиб қўйишлари, титраб-қалтираб туришлари...

Бу нарса унчалик хавfli эмасдай, бир ҳам-ла билан ҳал қилинадиган муаммодай туюлганди бошида. Тўғри-да, бирор сабаб билан тарбиячи-ни уйдан ҳайдаб солади, тамом-вассалом! Лекин ҳозирча шошилмаслик керак. Ўйчининг ўйи битгунча... хиёнат юз берди.

Бу ҳақда ҳеч ким уни огоҳлантиргани йўқ. Уларнинг кўрқувлари, унсиз иқро-лари бу нарсани фош қилиб қўйди. Ҳаётида юз берган бундай фавқулodда ўзгариш хонумонига ўт қўйди, бутун вужудини жунбишга келтирди. Ахир бу номардлик, ноинсофлик эди! Эри унинг кўз ўнгиди маъшуқаси билан кўз уриштириб ўтирса... Маъшуқасининг ҳар бир қадамини кузатса... Вужуди хотинининг ёнида бўлса-ю, руҳи аллақандай бир қизнинг ортидан эргашиб юрса...

Танлаш имкони туғилганда эри ўша тарбиячи қизни танлади, эмишки, у енгил-таклик қилиб покиза бир қизнинг келажагини барбод қилганмиш, жавобгармиш... Агар қиз ёмонликка олса борми! Уни (яъни эрини,

унинг эрини!) бу жамиятда ҳеч ким аямайди!

Қиз эса “...ёмонликка” олиш бу ёқда турсин, ҳатто ноз қилиб ўтирмади, тарбиячилик рутбаси-ни бойликка алмаштирди-қўйди!

“Одамлар бундай шарт-шароит учун бор-будини сотишга тайёр-ку, сиз бўлсангиз!..”

Кейинроқ фаҳмлашича, банкир ота ҳам “фатво” берганмиш: “Бизга тўрт мучаси бут меросхўр керак!” Эри вақтинча алоҳида яшаб туриш ҳақида гап очганида индамай рози бўлди, ҳеч нарсани ҳеч нимага алиштирмади. Ҳатто савдолашмади. Бутунлай орани очиқ қилиб, иккала қизини етаклаб, ота уйига қайтиб борганда нима, у ерда қандай ҳузур-ҳаловат кутиб турибди?! Ахир айтишади-ку: ўзгартира олмайдиган нарсангга ўзингни ерга урмай бардош бер, деб.

Эри икки хоналик уй олиб берди. Алоҳида яшай бошлашди. Аммо эри негадир қонуний ажрашиш ҳақида гап очмади. Нима учун?

Хуллас, етим қовурғадай сўппайиб қолаверди. Энг қизиги, алоҳида яшай бошлаганларидан кейин аёл бир чимдимгина бўлса-да, оилавий ҳаловатнинг қадрини билди, ўз ҳаётини ўша димоғдор ва худбин одамдан айро тасаввур қила олмаслигини тушуна бошлади. “Эрим менга хиёнат қилди, уни асло кечириб бўлмайди!” дерди-ю, зум ўтмай тарбиячи қизни юмма талаб, уйдан ҳайдаб чиқармагани ва эри вақтинча алоҳида яшаб туриш ҳақида гап очганида рози бўлгани учун афсусланарди.

“Уларнинг севгиси худди ёқимли мусиқа мисол гўзал бўлгани учунгина яшаяпти. Аммо ҳар қандай ёқимли мусиқа ҳам барибир ниҳоясига етади, афсуски, эрим буни ҳозир англамаяпти”, дерди тундан, ёлғизликдан, девордаги соялардан кўрқиб, юраги ёрилгудай титраганида, рашк оловидан жизгинак бўлганида.

Маҳкам Абдуллаев чизган сурат

Эри жуда ўзгариб кетганди.

Муҳаббатнинг қудратини қаранг, иродаси пўлатдек мустаҳкам, ишбилармон одамни не қўйларга солиб қўйди? Аммо аёл буни ҳам тан олгиси келмасди. “Муҳаббат?! Қанақа муҳаббат? Йўқ, буни муҳаббат деб бўлмайди, бу шунчаки севги. Пианино клавишларига беҳосдан бармоғинг тегиб кетганида жаранглайдиган қисқа бир оҳанг...”

Бироқ ўша “...қисқа оҳанг” эрининг шу қадар эс-хушини олиб қўйгандики, кўзига ҳеч нарса кўринмасди, болаларини унутганди, ҳатто ишни ҳам унутиб, тарбиячи билан ҳали тоққа, ҳали денгиз бўйига сайёҳатга кетармиш. Сир бермасликка қанчалик уринмасин, аёл ўзини ёлғиз ва бахтсиз ҳис қиларди. Юраги куярди...

Лекин кун кўриш керак. Тирикчилик ўтказиши, болаларини боқиши лозим. Эри икки хоналик уй олиб берди-ю, бутун масъулиятдан қутулгандай жим бўлиб кетди. Нима қилиши керак? Ўйлаб-ўйлаб мактабга ишга кирди. Муסיқадан дарс бера бошлади. Афсуски, маоши рўзғорга юқ ҳам бўлмасди.

Ўлсин, мактабда муסיқа дарсларига кам соат ажратиларкан-да. Охири бўлмади, ўзини бозорга урди. Эри айтганича бор, бозор унчалик яхши жой эмас, алғов-далғов замоннинг узлуксиз жанги давом этаётган бесурур ҳаёт маскани; сокинлик, шоду хуррамлик ҳукм сураётган олам эса унинг теграсида айланади; бироқ ҳарқалай, бу ерда жон сақласа бўлади.

Муҳими – ўзни йўқотмаслик.

Гоҳида бозорда харидор кутиб ўтириб, ўзининг қаерда эканлигини унутиб қўяди. Аллақандай сирли-сехрли оҳанг одамларнинг туссиз башаралари ва шовқин-сурон орасидан сирғалиб ўтиб, аста-секин қалбига оқиб кираётгандай бўлаверади. Шунда ўзини аллақандай сирли оролчага тушиб қолгандай ҳис қилади, бармоқлари шолча устидаги эски-тускиларни эмас, пианинонинг оппоқ клавишларини силаётгандай, руҳи олис-олисларга парвоз қилаётгандай бўлаверади.

Худди шу вақт қаршисида қаҳратон қиш ёки инжиқ кузнинг ҳароратсиз кунларидан титраб-қалтираган бир банда пайдо бўлади ва:

– Манави... тоғорачангиз неч пул? – деб сўрайди. Шунда уни ром этган соҳир туйғулар бирзумда аллақадар йўқолади ва у энди муסיқачи эмас, балки шунчаки олибсотар каби харидор билан савдолаша бошлайди ва бу ерда ҳам ўзини ортиқча ҳис қилади.

Дарвоқе, бундан икки ой илгари, яъни улар бозор йўлида тасодифан учрашганларидан кейин эри қизларини йўқлаб боғчага борибди. Ширинликлар билан уларни сийлабди. Яна кўпдан-кўп совғалар берибди. Кейинги гал паркка олиб бораман, деб ваъда берибди.

Шу куни кечаси билан иккала қизи ҳам иситмалаб чиқди. Сезиб турибди, қизлари ичикяпти, отасини соғиняпти, қийналяпти.

Аёл шу оқшом тарбиячи қизни юмма талаб, уйдан ҳайдаб чиқармагани учун яна афсусланди. Кейин барбод бўлган дунё вайроналари устида улуғвор кошона бунёд этишни орзу қилди. Ахир, эри билан бутунлай орани очик қилишмаган-ку! Эртаси куни қизларини боғчага юбормади. Боғча опанинг ўзи кўнғирок қилиб, ҳол сўраркан, гап орасида кеча эрининг юзи ташвишли кўринганини қистириб ўтди. Аёл аёл-да, бирдан хушёр тортди. Миллионлар эгаси бўлган одамни нима ташвишга солган бўлиши мумкин? Нега бирдан болаларини эслаб қолди? Ишлари юришмай қолдимикин? Ё анави тарбиячи билан ораларидан ола мушук ўтдимикин? Балки, унинг ҳақиқий қиёфасини кўриб қолгандир? (Одамлар яқинлашгани сайин қалбан бир-биридан узоқлаша бошлайдилар.) Айтганча, нега шу вақтгача бола кўришмаяпти?

Ким билсин, балки, унинг аҳволи боғча опа айтганидай эмасдир? Шунчаки қизларини кўргани келгандир?! Лекин нега ҳалигача унинг жавобини бермайди? Балки, эри айёрлик қилаётгандир? Буям хотиржам яшашнинг бир усулидир?! Эҳ! Жаҳли чиқиб кетди.

Гоҳида эрини тушунишга ҳаракат қилади, аммо барибир бунинг уддасидан чиқолмайди. Йўқ, уни кечириб бўлмайди! Йўқ. Йўқ. Йўқ.

Тавба, гўё эри ундан кечирим сўраяпти-ю... Аммо... Башарти у кечирим сўраб қолса-чи?! Шунинг учун ҳам юзма-юз гаплашишга журъат қилолмай, боғчага, болаларининг олдига боргандир?

“Биз худди совуқ қотган типратиканларга ўхшаймиз, бир-биримизга яқинлашишга тиканларимиз халақит беради...” Аёл маъюс жилмайди. Ўзини совуқ қотган типратикан қиёфасида тасаввур қилиб. Кейин яна орзуга берилиб, бир кўприк қуришни истади, ўзи билан эрини ажратиб турган жарликни бирлаштириш умидида.

Шу умидда икки ойдан буён елкасига оғир сумкасини ортмоқлаганча бозордан чиқиб, уйига пойи пиёда йўл олади. Шу умидда икки ойдан буён юришдан бирдам тўхтаб, йўлга тикилади. Мана ҳозир, аввал нур устун пайдо бўлади, кейин қаршисида баланд бўйли, келишган эркак пайдо бўлади-ю...

Йўлдан машиналар карвони тинимсиз ўтиб борар, лекин уларнинг ҳеч бири елкасига оғир сумкани ортмоқлаганча йўлкада турган аёлни кўрмасди, унинг юрагининг туб-тубида, ўй-хаёлларининг аллақайси кўчаларида сарсон кезиб юрган андишали фарёдини эшитмасди.

Кўкни буткул қоплаган булут шовқин солмасдан, оҳиста кўз ёшларини тўка бошлади.

Зулкар

Эссе

Хаёт йўлларимда йўлдош бўлган азиз инсонларимнинг кўпи энди абадиёт оламига кўчиб кетишди. Уларни жуда соғинаман, хаёлан улар билан суҳбатлашиб, соғинчларимга таскин топгандек бўламан.

Пойтахтимиз Самарқандга кўчган ўша ўттизинчи йиллардаёқ отам (Фафур Фулом) ёш бўлса-да, элу юртга танилиб қолган шоир Ҳамид Олимжон билан дўстлашиб кетишган. Биринчи марта шоирнинг оналари Комила аяни кўргани борганларидаёқ уларга ОНА деб мурожаат қилган эканлар. Балки, онаизорларидан эрта жудо бўлиб, “Она” дейишга зор бўлиб шундай дегандирлар...

Оталаримизнинг қадрдонлиги боис биз бу оила билан жуда яқин бўлиб кетганмиз. (Дадамнинг “Ҳамидни эслаб”-хотира битикларида бу ҳақида батафсил ёзилган.) Айниқса, Ҳамид Олимжон амаким фожиали ҳалок бўлганларидан кейин дадам Зулфия опамларга ака ўрнида ака бўлганлар. Фарзандлари Хулкар ва Омондан, Комила ая ва уларнинг қизлари, ўғиллари аҳволдан ҳамиша хабардор бўлиб турганлар.

Шу туфайли бўлса керак, болагимданоқ Хулкарни опанг, Омонни уканг деб ўргатишган ва ўзим ҳам шу ҳақиқат билан катта бўлганман.

Ҳали гўдаклигимиздаёқ Хулкар ва Омонлар билан бирга арча байрамларига борганмиз. Аям, Зулфия опамлар бизни бошлаб борганлари эсимда. Бу оила билан шу қадар яқин бўлиб кетганмизки, кейинчалик дадам Саҳобат опамни аммаларининг ўғли Ҳосил акага, Муҳаббат опамларни сингиллари Баҳри аммамнинг ўғиллари Дарвин акамга келин қилиб олиб берган эдилар. Дўстлигимиз шу тарзда қариндошликка айланиб кетган.

Хулкар мактабни тугатиб, Москвага ўқишга кетди. Зулфия опам қизларини жуда соғинардилар, тез-тез аямдан сўраб мени уйларига олиб кетардилар. “Олмос ёнимда қушчалардек чуғурлаб юрса,

Бувиси Комила ая ва аммаси

бас, соғинчим сал нари кетади”, дердилар. Бундай кунлар фақат шоира учун эмас, мен учун ҳам завқли эди. Зулфия опам ижод билан банд бўлганларида бой кутубхоналаридаги китобларни томоша қилардим. Ўзимизнинг ҳам кутубхонамиз ниҳоятда катта эди. Баҳри аммам “Ўзбекистон китоб савдоси” деб аталадиган ташкилотни бошқарар эди, қанақа янги китоб чиқса, дадамга олиб келиб берардилар.

Учинчи курсдан сўнг Хулкар ўқишини Тошкентга кўчирди. Унинг русийзабон бўлишини хоҳламаган онаси, “Менинг, дадасининг шеърларини таржимада ўқиб юрадими, китобни аслиятда ўқиганга ҳеч нарса етмайди”, дер эдилар.

Хулкар билан ҳозирги Ўзбекистон Миллий университетида олдинма-кейин ўқидик. У филология факультетининг ўзбек бўлимида, мен эса шу факультетнинг журналистика бўлимида таҳсил олганмиз. Дарслар тигиз бўлмаса, деярли, ҳар куни учрашардик. Бир суҳбатга тушиб кетсак, гапимиз тамом бўлмасди, бир-биримизнинг уйимизга “борди-келди”ларимиз ҳам тезлашиб кетди. Айниқса, Зулфия

опам сафарларга кетганларида ётиб ҳам қолардим. Зулфия опамнинг кийимларини кийиб кўрамиз, китоб ўқиймиз, радио эштамиз. Кўрган кино, театрларимизнинг ёққан жойини ролга кириб бир-биримизга кўрсатамиз. Ҳеч зерикмаймиз. Ўзимизга яхшигина бино ҳам қўйганмиз. Оталаримиз катта шоир бўлишгани учун эмас, шунчаки расида қизларда бўладиган кайфият бўлса керак.

Ўша йиллари ёшлар орасида ҳинд фильмларига ишқибозлик жуда кучайиб кетган эди.

Тошкентга машҳур ҳинд раққосаси Вайжан-темала келган эди. Томошаларни бутун пойтахт жуда катта қизиқиш билан кутиб турар эди. Унинг концертига дадам Хулкар иккаламизга билет олиб келган эдилар, бирга бордик.

Дугонам ҳар доимгидек жуда чиройли, эғнидаги гулдор ипак кўйлаги ўзига жуда ярашиб турар эди. Сочлари охири русумда турмакланган, бўй-басти келишган, отасига ҳам, онасига ҳам ўхшаб кетарди.

Биз бироз кечиккан эдик.

Олдимиздаги қаторда Абдулла Қаҳҳор ва Кибриё опа ўтиришган экан. Опа ҳамроҳининг қулоқларига бир нарса деб пичирладилар, шунда Абдулла амаки менга қараб: (эшитсин деб бўлса керак)

– Қизининг бурни худди отасиникидек “Ғафуровский” бўлибди-ю... – дедилар.

Яна Ҳулкар ҳақида ҳам бир нарса дедилару, мен эшитмай қолдим.

Саҳнанинг икки ёғида чолғучилар ўтириб ҳиндларнинг “Дайди”, “Ганга” каби фильмларида кўриб, эшитганимиз Лата Мундишкар деган хонандалари ашула айта бошлади. Ялтир-юлтур чопонга ўхшаган кийимда, бошларига ҳар хил рангли саллалар ўраган, пешонасига қизил хол кўйиб, бурунларига булоқи тақишган йигитлар жўр бўлишди. Шокилалар осилган зираги елкасига тушиб турган гўзал раққоса бетакрор ҳаракатлари билан рақсга туша бошлади. Ҳамма ҳайратда, бутун вужудимиз кўзга айланган, мафтунмиз.

Танаффуссиз, икки соат концерт кўрибмиз. Ҳулкарларни кига чопдик.

Зулфия опам бизни кутиб ўтирган эканлар.

Таассуротларимизни айтиб тамомлай олмаймиз.

Шунда Абдулла Қаҳҳорнинг айтган гаплари эсимга тушиб Зулфия опамларга:

– Менинг бурним жуда каттами? – дедим.

– Вой, жоним, ўзингга ярашиб туради. Ҳинд қизларининг бурни ҳам чимчилагандек бўлмайди, кўргандирсан, Ҳулкарники ҳам дадасиникига ўхшаб кетади, пучук бўлсаларинг ярашмас эди, – деб мени юпатган бўлдилар. Ҳулкар чой дамлаб келиб:

– Нима деяпсизлар? – деб қизиқди.

Онаси:

– Ҳеч, – деб қўяқолдилар.

Чой ичиб ўтириб нималарнидир гапиришиб роса кулишдик. Ҳикоя қилиш тарзим шоирага маъқул келаркан, шекилли:

– Олмос, шу айтганларингни ёза оласанми? – дедилар.

– Қайдам, ёзиб кўришим керак, – дедим. (Ўша вақтларда мен газеталарга кичик хабар, репортажлар, укаларимнинг қизиқ-қизиқ гапларини ёзиб юрардим. “Саодат” журналида ҳам чиққан эди.)

– Ёзгин-чи, – дедилар. Мен “хўп” ишорасини қилдим-у, кўпгина ёшлик ваъдаларидек, бу галгиси ҳам хотирдан фаромуш бўлиб кетди.

Вақти-соати етиб, Ҳулкарни Ойбек домланинг ўғлиларига унаштиришди. Муҳаббат фаслининг чиройли кунлари бошланиб кетди. Омонбек Москвада аспирантурада ўқир эдилар, сал бўш бўлсалар Тошкентга келар, лаҳзалар дийдор қувончлари билан тўларди.

Орадан кўп ўтмай тўйлари бўлди, дадам иккаламиз қатнашдик.

Тўйдан кейин аям билан Ойбек домланинг уйига “Келин муборак бўлсин”га бордик. Ҳулкарга келинлик ярашган, жуда очилиб кетган, югуриб-елиб хизмат қилиб юрибди, аввалгидек гапириша олмадик. Телефон қилишга ҳам хижолат қиламан. Аям: “Ҳадеб телефон қилиб безовта қилаверма, бош келин, катта оила, келди-кетди кўп, уят бўлади”, – дердилар. Аям Ойбек домлани, Зарифа опани жуда ҳурмат қилар эдилар.

Ўқишни тугатгач, турмушга чиқдим. Ҳулкарнинг иккинчи қизи туғилган эди, тўйимда иштирок эта олмади. Зулфия опам тўйимизга келдилар.

Тўйдан сўнг икки ой ҳам ўтмай бошимга фалокат тушди, бир йил шифохонама- шифохона ётиб даволаниб, Москвадан келганимда ҳам ҳали буткул соғаймаган эдим.

Қудрат акам билан Арпаюдаги уйимизда яшай бошладик.

Ҳулкарнинг тўнғичи юриб кетган, Лола қизи ҳам туғилган, ўзи аспирантурада ўқийди, диссертацияси устида ишлайди, иши кўп. Вақтимиз бўлса телефонда гапиришамиз. Кўриша олмаймиз. Ҳулкар болаларидан

ортмайди, мен уникига борсам овора бўлади, дейман.

Аввал Дурбек, сўнг Жўрабек ўғлим туғилди. Қудрат акага ишларидан уй беришди. Энди мен уй бекаси, ишим кўп, уй ишлари билан ўралашиб, ҳатто ёзганларимни редакцияларга олиб боришга ҳам вақтим бўлмайди. Хулкар ҳам шу: жуда соғинсак ров кўришамиз, кўпроқ телефонда гапиришамиз.

Апрель ойида ер қаттиқ қимирлади.

Дадам Холида опам ва Қорасарой маҳалласидаги яқинларидан хабар олиб келдилар. Кейин Ойбек домланикига бораман, деган эдилар:

– Мен ҳам сиз билан бораман, – дедим. Бирга кетдик.

Хайрият, ҳамма саломат экан. Мен Хулкар ва болаларидан хавотирда эдим. Улар Зулфия опамлардан хабар олгани кетишган экан.

Ер қимирлаш Тошкент халқини бесаранжом қилди, эски, лой гиштан қурилган уйлар босиб қолиб ҳалок бўлганларнинг саноғи йўқ.

Бу дард халқимизни жонидан ҳам яхши кўрадиган дадам Гафур Фуломни орамиздан олиб кетди... (Бу фожеа ҳақида “Зилзила” эсдалигимда ёзганман.)

Қаторларидан хато бўлиб Шайх (Мақсуд Шайхзода) амаким, улардан кейин Ойбек домла, Абдулла Қаҳҳор кетдилар. Бу йўқотишлар изтиробини ҳозир эсласам ҳам жисму жонимда оғриқ туради.

Лекин ҳаёт давом этади...

1969 йилда Хулкар Фотима-Хусан – эгиз фарзандлар кўрди. Табриклаб келдик.

Шу йилда Қудрат акамни Сирдарёга ишга юборишди. Олти йил Гулистонда яшадик, ўша йиллар “Сирдарё ҳақиқати” газетасида бир нечта ҳикояларим эълон қилинди. “Муштум” журнали ҳажвий ҳикояларимни чоп этди. Тошкентга келганимда “Саодат” журналига ҳам ёзганларимни олиб келиб Зулфия опамларни кўриб кетардим. Баъзан Хулкар билан ҳам учрашардим. Икки ўғилдан сўнг қиз фарзанд кўрдик. Шунда Зулфия опам Гавҳаршодни (Бу исмни қўйишни дадам васият қилган эдилар) алоҳида келиб кўриб кетган эдилар.

Фарзандларимиз ўзларини тутиб олишганда дадамнинг 80 йиллик юбилейлари нишонланди. Шу муносабат билан 1983 йилнинг 7 апрель санасида Фарғона водийсида адабиёт байрами бўлди. Бу байрамда машҳур шоирлар, адабиётшунослар, ёзувчилар билан бир қаторда ёш ижодкорлар ҳам бор эди.

Байрам кунлари қаерга борсак, Хулкар билан бирга бордик. Туну кунларни бирга ўтказдик. Гўё қадрдон дўст бўлган оталаримизнинг байрамларини бирга нишонлаётгандай эдик. Улар ҳақида соғинч билан, ҳурмат билан хотиралар гапирдик, шеърларидан ўқидик.

Ҳамид Олимжонга Қувада ҳайкал қўйилганида Хулкарнинг қувонганини кўрсангиз эди... Худди

отаси тирилиб келгандек... Учрашувдан сўнг яна бизга берилган хонада овозимизнинг борица оталаримизнинг шеърларидан навбатма-навбат ўқидик. Йиғладик, юпандик, фахрландик...

Учрашувларда фарғоналик мухлислар биз билмаган хотираларни ҳам гапириб беришди. Қандай ажойиб инсонларнинг фарзандлари бўлганимиз шу хотиралардан яна ҳам ойдинлашди. Бошимиз кўкка етди.

Фарғона сафари биз – икки дугона учун ҳаёт китобимизнинг унутилмас саҳифалари бўлиб қолди. Худди болалигимизга қайтгандек бўлдик.

Хулкар ўзбекчада бувисига ўхшатиб Жиззаҳ шеvasида гапирарди. Чўнтакни кисса, майизни кишмиш, дерди. Дугонам бувисини жуда яхши кўрар эди. Комила ая Ҳамид акадан сўнг улар билан яшаганлар. Хулкар, Омон аянинг тарбияларини ҳам олишган.

Хулкарнинг бирор марта ҳам “отам йўқ” деганини эшитган эмасман. Ҳар доим ўзини отаси бордек тутар эди. Нолимас эди. Зулфия опам уни шундай тарбиялаган бўлсалар керак. Оналаридаги гурур, матонат қизига ҳам ўтган эди.

У бировларнинг орқасидан гапирганларни ёмон кўрар эди. Ҳамиша тўғриси бўлган. Хушомад, мақтанчоқликни ёқтирмасди. Адабиётшунос, университет ўқитувчиси сифатида жамиятда ўзига хос ўрни, мавқеи бор эди. У узоқ йиллар ҳозирги Ўзбекистон Миллий университетида дарс берди. Бугун қанчадан-қанча шогирдлари юртимизнинг турли гўшаларида устозларидан олган билимларини ёшлар тафаккурига муҳрламоқда. Хулкар Ҳамид Олимжон ва Зулфия опамларнинг шеърларини учрашувларда, талабалар олдида шунақа чиройли ўқирдики, эшитганлар ўша шеърларни топиб яна ўзи ўқигиси келар эди.

Зулфия опам 1996 йилда абадиётга кетдилар, 2000 йили Омонбек ака – Хулкарнинг рафиғи бу ёруғ оламни тарк этди. Сўнг Хусан ўғли онасини сўнгсиз айрилиққа ташлаб кетди. Бу ғамлар Хулкарнинг метин бардошини емирди.

Зулфия опамларга ҳайкал қўйилганда дардларига бироз бўлса-да таскин топгандай бўлди..

2017 йилда Хулкар ҳам бу фоний дунёдан абадиётга кўчди. Кўп ўтмай укаси Омон ҳам узоқ касалликдан сўнг вафот этди.

Бир йилдан сўнг Ҳамид Олимжоннинг 110 йиллик юбилейлари нишонланди.

Минг афсуски, на Хулкар, на Омон оталарининг бу маросимларида иштирок эта олмадилар. Фақат улар камолга етказган фарзанд, набираларга насиб этди боболарининг шаънига айтилган қутлуг сўзларни тинглаш. Бунга ҳам шукур.

Хулкар, азизам, сенга юлдузнинг номини беришган эдилар-ку, уларнинг биттаси бўлиб осмону фалакларга учиб кетдингми? Онангу отанг улуғланган шаън давралар тўрида ўтирсанг ярашмасмиди? Ёнингда дўст бўлиб қувониб турсам бўларди-ку. Шеър ўқиганингда жаранглаб кетадиган овозларингни соғинаман.

Хулкар, сени кўргим келади...

Олмос АҲМЕДОВА

Дунёда дунёлар кўраман

Шоҳида Юсупова – Хоразм қизи. У дунёнинг тўрт тарафига бориб-келиб, маданий алоқалар ривожига камарбаста бўлиш иштиёқида. Йўллариғиз ҳамиша равон бўлсин!

Мен 1999 йилда Хоразм вилояти Янгибозор тумани Дўрмон қишлоғида фермер оиласида туғилганман. Онам уй бекаси бўлган. 6-сонли мактабда ўқидим. Биринчи муаллимим Сайёра Жуманиёзованинг алоҳида эътибори, доимий руҳлантиришлари туфайли адабиётга ҳавас қўйдим. Чунки илк машқларим ҳақида яхши фикрлар айтиб адабиётга иштиёқ уйғотган. Мактабга чиқишим билан дадам ҳафтанинг ҳар жума кунлари мен учун китоб ва журналлар олиб келиб берадиган бўлди. Ишларидан ортиб, нутқим устида ҳам астойдил ишлардилар. Ота-онам жуда кўп шеър ёд олдиришарди. Албатта, билим олишга бўлган иштиёқим отам – Умиджон ака ва онам – Тозагул опанинг эътиборлари туфайли йилдан-йилга ортди.

2010 йилда адабиёт устозим Муборак Юсупова мени ўзи билан Оқтош санаторийсига олиб борди. Тошкентга биринчи боришим эди. Катта йўлнинг бўйидаги баннерда “Янги авлод болалар ижодиёти фестивали” деган ёзувни ўқиб қолдим. Ҳавасимни сезган устозим машқларимни қайта кўриб, хато ва камчиликларини тўғрилаб, талаб этилган жойга жўнатиб берди. Уша фестивалнинг қуйи танловида қатнашдим, лекин вилоят босқичидан қайтдим. Кейинги йилгисига эса астойдил тайёрландим ва ўн икки ёшимда республикада биринчи ўринни олдим. Бу – ме-

нинг муваффақиятларимнинг дебочаси бўлди. Шу билан бутун куч-ғайратимни адабиётга қаратдим. Янаги йили ёзувчиларнинг Дўрмон ижод уйида болалар адабиёти кунларида қатнашдим.

Ўқувчилик йилларим турли танловлар, фестиваллар, тадбирлар билан ўтди. Дадам мени рағбатлантириб шахсий кутубхона ташкил қилиб берди. Кутубхонамда ўша пайт мингдан зиёд китоблар бор эди. Ўтган йили уч мингдан зиёд китобларни ёш қизларга совға қилиб тарқатдим.

2018 йилда Зулфия номидаги Давлат мукофотиغا сазовор бўлдим. Совриндорлар сафига лойиқ кўрилганимнинг хабарини эшитганимда йиғлаб юборганман. Умримда биринчи марта дадамнинг кўзида қувонч ёшларини кўрганим ҳам шу кун бўлди. Мени яқин биладиганларнинг қўлга киритган ютуғим билан қувонишларини, уларнинг “Менинг қизим”, “Менинг ўқувчим”, дея фахрланишларини ҳис қилар эканман, албатта, бу ютуқда уларнинг ҳам катта ҳиссаси бор эканини англаганман. Давлат мукофотиغا сазовор бўлиш гарданингга улкан масъулият юклар экан. Чунки шу кунгача қаерга борсам, ким билан кўришсам ҳамма менга “Зулфиячи қиз”, “Давлат мукофоти совриндори”, деб қарашади. Дадам: “Қизим, сен бу ғалабанг билан бир доvon ошдинг, бундан кейин унга лойиқ эканингни исбот қиласан,” деб жуда тўғри айтган экан.

Журналистика ва оммавий коммуникациялар

ЖАҲОНГА ЧИҚАЁТГАН ЁШЛАР

университетининг Халқаро журналистика факультетига ўқишга кирдим. Мутлақо мустақил ва янги бир ҳаёт бошланди. Бу муҳитга мослашув менда бироз қийин кечди. Олий ўқув юртида таҳсил давомида тил ўрганишга жиддий киришдим. Мактаб пайтимда инглиз ва рус тилларидан репетиторларга борганман, албатта. Университетда бу икки тилга қўшиб, турк ва хитой тилларини ҳам ўзлаштира бошладим. Ҳозирги кунда шу тўрттала тилда таржимонлик билан шуғулланиб келаман. Айни пайтда инглиз ва турк тилларини ўргатиш бўйича ўқув курсларимни ҳам ташкил қилганман. Ўқув курсларимда кўплаб қизлар тил ўрганишади. Ўзи болалик давримданоқ менга янги жойларни, янги маданиятларни кашф қилиш қизиқарли эди. Шу маънода қизларимизнинг ижодий ишларини Озарбайжон, Туркия, Араб мамлакатлари, Ҳиндистон, Америка ва Хитой каби мамлакатларда чоп эттиришга эришдим. Уларнинг халқаро майдонга чиқишига ёрдам бердим.

Айни пайтда Ўзбекистонда биринчи бор ташкил этилган аёл-қизларнинг юксалиши, халқаро майдонларга чиқиши, хорижий тилларни ўрганиши, миллатлараро ютуқларга эришиши, жамиятда ўз ўрнини топишида кўмаклашувчи “Shine” қизлар академияси раҳбариман. Яна “Shiny Travels” компаниясининг ҳам асосчисиман. Аёллар либослари бўйича “Şahide” деб номланган дўкончам ҳам бор.

Ҳозир Туркиянинг Бодрум шаҳрида турмуш ўртоғим билан истиқомат қиляпмиз. У билан 2021 йилда совчилар орқали танишдик. Дунё мамлакатларига қизиқишларимизнинг ўхшашлиги бизни яқинлаштирди. 2022 йилнинг ноябрида никоҳ тўйимиз бўлиб ўтди. Саёҳатларга ўч бўлсак-да, саккиз ой Хивада, турмуш ўртоғим – Муҳаммад Ражабовнинг ота уйида яшадик. Айни пайтда иккаламиз ҳам онлайн фаолият билан машғулмиз.

Менга энг кўп қувват берадиган, бахтиёр қиладиган ва дунёқарашимни ўстирадиган машғулоти – бу саёҳат. Шу кунгача ўндан ортиқ мамлакатда ижодий сафарларда бўлдим. Бодрумнинг табиати, ҳавоси ва одамлари жудаям ёқди. Туркларнинг маданияти ва ҳаёт тарзи ўзимизникидан деярли фарқ қилмаслиги бу ерда яшашга менга мутлақо қийинчилик

туғдирмади. Ҳиндистонга борганимда жуда гаройиб ҳолга дуч келган эдим. 18 ёшли қиз эдим ҳали. Жуссам ҳам кичкинагина. Адашиб ҳам қолганман. Катта кўчаларида, бозор, ҳаттоки, супермаркетларида хиндларнинг ҳе йўқ, бе йўқ рақсга тушиб кетишларидан оғзим очилиб қолган. Катта-катта сигирларнинг бозорларга бемалол кириб келиши, кўчаларда маймунлар, товуслар қафасларсиз, эркин ҳолатда юришларидан

жуда ҳайратланганман. Қоҳирани кезиб, араб маданияти, арабий дунёни кўрдим. Бирлашган Араб Амирликларида ҳам бўлдим. Айнан Дубай мени гўзаллиги билан маҳлиё қилди. Кундан пайдо бўлган шаҳар бу. Қорақош қизлар, араб таомлари... Малдив оролларида мени ўзига тортган нарсаси одамларнинг меҳрибонликлари бўлган. Озарбайжон, Грузия давлатларида табиатининг гўзаллиги ром этди. Саудия эса ўзгача бир сокинлиги билан эсимда қолди. Россия... Қатар... Италия... Умуман олганда, қайси мамлакатга бормай, қадамим етган жойга яхши кўз билан қарадим, яхши томонларини кўрдим.

Бодрумга қайтадиган бўлсам, денгизли шаҳар, сокинлик шаҳри. Қишда бу ерда одамлар кам бўлади. Кунлар исishi билан шаҳар саёҳатчилар билан тўлади. Ҳар кун эрталаб денгизга бориб, тонг отиши, куёш ботишини томоша қиламан. Соҳилда ўтириб, юртим қизлари учун янги лойиҳалар яратаман. 21-аср янги касблар ва ривожланишлар асри. Мен Гарвард университетининг раҳбарлик ва бошқарув йўналишида, Германиянинг бизнес-Берлин халқаро университетининг бизнес ва маркетинг курсларида қўшимча таҳсил олдим. Магистратура бўйича эса Италиянинг Халқаро Siena университетиде халқаро дипломатия йўналиши бўйича ўқишни давом эттирмоқчиман.

Бу ҳаёт ҳозирча ўзимизга жуда ёқмоқда. Бизнинг ҳайратларимиз – ДУНЁ! Бу оламдаги ҳамма мамлакатларда яшаш ниятимиз бор. Ва албатта, борган жойимизда юртимиз истиқболи учун, ватандошларимизга нафи тегадиган нималарнидир амалга оширишга имкониятлар қидирамиз. Муҳими, эзгулик йўлидамиз. Толеимнинг ёруғлигига шукр, дейман.

Муҳайё ПИРНАФАСОВА
ёзиб олди.

ОНАЛАР ДУОСИ МУСТАЖОБ

Ислом дини аёлларга чин маънодаги кадр-қимматни тухфа этган. Фарбда ҳали тамаддун дебочаси бошланмай туриб эркак ва аёл тенглигини ҳам назарий, ҳам амалий тарзда олиб кирган ва бу тенгликни шаръан қонунийлаштириб қўйган ҳам Ислом дини, аслида. Динимизда қатор ҳуқуқлар масаласида ҳам эркак ва аёл – ҳар иккиси тенг ҳуқуқли деб белгиланган. Бу инсонпарвар дин таълимотлари чизигида аёлларни эъзозлаш, уларга эҳтиром кўрсатиш, ҳуқуқларини поймол этмаслик тамойиллари туради.

Айтиш жоизки, айти вақтда юртимизда хотин-қизларга яратиб берилаётган улкан имконият ва шароитлар туфайли аёлларимиз давлат ва жамият ҳаётида фаол иштирок этапти. Ҳам оилани, ҳам бирор касб-корни эгаллаб, турли лавозимларда астойдил меҳнат қилаётган хотин-қизлар бугун кўпчиликни ташкил қилади. Илмли, оқила аёллар ҳар жабҳада ўзининг намунали хулқи, кенг дунёқараши билан нафақат оилада, балки, жамиятда ҳаммага ўрнак бўла олади. Оналар болаларини соғлом ва баркамол қилиб тарбиялаш учун, аввало, ўзи шахсий намуна бўлиши муҳимдир. Бу билан баъзан хотин-қизлар ўртасида мамлакатимиз қонунлари, шунингдек, динимизнинг эзгу таълимотларига ва мусулмон одобига тўғри келмайдиган зарарли иллатларнинг олдини олишга эришган бўламиз.

Шарқона миллий қадриятларимиз, шариатимиз бугунги кунда айрим аёллар ўртасида авж олаётган маърака-ийғинлардаги исрофгарчилик, дабдабазорлик, вояга етмаган қизларни турмушга бериш каби салбий ҳолатларни қатъий рад этади. Дейлик, оилада Яратганнинг улугъ неъматини – фарзанд дунёга келди. Уни туғуруқхонадан олиб чиқишда қўша-қўша қимматбаҳо машиналар буюртма қилиш, турли эртақ қаҳрамонларини чорлаб, элга овоза қилиш, турли маросимларни ўтказишда ҳам, афсуски, аёллар бош-қош бўлаётгани аён. Бу исрофгарчиликдан бошқа нарса эмас. Ислом эркак кишини гуноҳдан қандай қайтарган бўлса, аёл кишини ҳам шундай қайтарди: аёлни қандай қадрлаган бўлса, шунга яраша бурч ва мажбуриятлар ҳам юклайди.

Табиатан эркак кучли, бақувват, жисмоний меҳнатга чидамли, аёл эса нозик, заифа қилиб яратилган. Эркак жисман қувватли бўлгани учун аёлнинг барча иқтисодий харажатлари унинг гарданига юклатилган. Шу жиҳатлар инobatга олинган ҳолда айрим масалаларда эркак аёлдан устун ва унга раҳбар саналади. Аммо уй ишларида ўз аёлига кўмак беришини ҳам инкор этмайди, аксинча: “Бу – менинг вазифам эмас, хотинларнинг бурчи”, қабилда иш кўрувчи эрларни аҳли аёлига мурувват қилишга чақиради.

Шу ўринда мухтарама аёлларимиздан ҳам қаноат ва сабр бобида бардавом бўлишлари-

ни, оилада вояга етказётган қизларига қаноатли бўлишни уқтиришларини истар эдик. Эр кишидан ҳаддидан ортиқ моддийатни талаб қилиш, рўзғорда боридан фойдаланиб тадбир кўрмаслик, баъзи сабабларга кўра, вақтинчалик вужудга келган молиявий тангликда ҳадеб хархаша қилавериш, таассуфки, аёллар орасида кузатилиб туради. Ушбу ўринда китобларда баён этилган бир воқеани келтириб ўтишни лозим топамиз. Расулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг қизлари Фотимаи Заҳро вазият тақозо қилганида таом тановул қилмай юраверар экан. Бир куни уни ана шундай ранги сарғайган ҳолда кўрган эри ҳазрати Али (розийаллоху анху) ундан: “Сенга нима бўлди, эй Фотима?” – деганида у: “Уч кундан бери уйда ейишга ҳеч вақо йўқ...” – деди. Буни эшитган ҳазрати Али (розийаллоху анху): “Нега менга бу ҳақда айтмадинг?” – деди. Фотима: “Чунки Отам Расулulloх соллаллоху алайҳи васаллам тўйим куни менга: “Эй Фотима, агар эринг Али сенга бирор егулик олиб келса, егин, агар олиб келмаса, ундан сўрама, деб айтганлар”, – деди.

Аёл миллат тарбиячиси ўлароқ, биринчи галда ўзи тарбияли ва ахлоқли бўлмоғи муҳимдир. Ота-боболаримизнинг: “Ота-она фарзанд учун энг биринчи ва олий мадрасадир”, деган ўғитлари даврлар синовидан ўтиб, ҳикматга айланган. Динимизда ҳам фарзанд тарбияси ибодат даражасидаги амаллар қаторида саналади. Шу сабабли оқила оналаримиз фарзанд тарбиясига алоҳида эътибор билан қараганлар. Назар ташлайдиган бўлсак, тарих қаъридан ибратли воқеалар чиқиб келади: муҳаддислар султони Имом Бухорийнинг буюк олим бўлиб етишишида онасининг узоқ йиллик машаққатлари, хизматлари мужассамдир. Ҳазратнинг онаси ҳам тақводор, диёнатли ва оқила аёл бўлган. Унинг асл исми манбаларда учрамаса-да, ибодатда бардавомлиги, хушфеъллиги билан танилган сабабли эл орасида “Дуоси мустажоб аёл” номи билан машҳур бўлган. Имом Бухорийнинг улугъ аллома бўлиб етишишида отасининг тақвосию онасининг ихлос ила қилган дуо-ибодатларининг ўрни бекиёслиги таъкидланади. Дунёга донғи кетган олимлар, алломаларнинг илм-маърифат чўққисига чиқишида уларнинг оналарининг меҳнатлари улкандир. Шу боисдан ҳар гал хизматлари яхшилик ила ёдга олинади. Демак, қизларимизга таълим-тарбия беришда ана шундай маърифатли, оқила оналарни намуна қилиб кўрсатиб, келгусида моҳир, уқувли уй бекаси, зиёли аёл бўлишлари учун масъулият тизгинини ҳамиша маҳкам тутишимиз лозим.

Орзигул НЕЪМАТОВА,
Мирзо Улуғбек тумани бош отинойиси

Юрий Васильевич Бондарев (1924-2020) Орск шаҳрида тугилган. А.М.Горький номидаги адабиёт институтини тугатган. Китобхонлар орасида “Мени бу ҳаётга адабиёт бовлаб турибди”, деган сўзлари билан машҳур бўлган ёзувчининг “Иссиқ қор”, “Соҳил”, “Бермуд учбурчаги” каби романлари нашр этилган. Ижодий муваффақиятлари учун Россия Федерациясининг бир неча нуфузли мукофотлари билан тақдирланган.

БИЗНИ КЕЧИРИНГ

Ҳикоя

Павел Георгиевич Сафонов анча йиллардан буён катта бир заводда конструктор бўлиб ишлаб келаяпти. У ўзининг тажрибаси, билими, уддабуронлиги билан ҳамкасблари, раҳбарлар орасида анча-мунча обрў-эътиборга сазовор бўлган.

У ҳар йили қишнинг совуқ кунлари тугаши билан таътилга чиқади. Бу йил ҳам изғирин кунлардан қутулиб олган Сафонов Қримнинг жанубий соҳилидаги сиҳатгоҳлардан бирида дам олиб қайтди. Тўйиб ухлади, асабларига дам берди, хуллас, кейинги ишларига куч тўплади. Москвага қайтаётган поезд йўл-йўлакай жонажон юрти, туғилиб ўсган шаҳарчасида тўхтади. Шу пайт унинг кўнглида ўзгача бир туйғу пайдо бўлди. Кимдир уни ана шу станцияда тушишга ундаётгандек эди. Тўсатдан кўнгилга келган бу истак ахийри тушиб қолишга мажбур қилди.

Иш билан бўлиб, бу ерларга анчадан бери келмаган эди. Поезддан тушдию эсидан ҳам чиқиб улгурган шаҳарчани

айланишга тушиб кетди. У кўримсиз кўчаларга, анчадан бери таъмирланмаган биноларга бирма-бир назар ташлар, худди уларни эслагандек бўларди-ю, барибир, ҳеч нарсани хотирлай олмасди. Дарахтлар орасида кўриниб турган бир бино унга бошқаларидан кўра яқинроқ туюлди. Ниҳоят, эслади, бу унинг жонажон мактаби. У аввал қандай бўлса шундайлигича турибди, ҳеч ўзгармаган. Ўша девор, ўша ҳовли...

Мактабнинг ўнг томонида кичкинагина ҳовлича бўларди, у ҳозир ҳам худди олдингидай турибди. Бу миттигина кулбача унга болалигини эслатди. Бу уйда унинг математика ўқитувчиси Мария Петровна яшар эди.

Қизиқ, нега у шу пайтгача севимли ўқитувчисини ҳеч эсламаган экан? Бир пайтлар Сафонов ана шу муаллиманинг энг зукко, энг билимдон ўқувчиларидан эди. Мария Петровна Сафоновнинг математикадан иқтидори борлигини кўп таъкидларди. Ҳа, Мария Петровна унинг энг яхши ўқитувчиларидан бири эди. Кўриш-

маганларига ҳам анча бўлди. Ҳозир ҳам шу ердамикин? Ҳаётмикин?

Ана шундай хаёллар билан Сафонов ўша мўъжазгина унинг зинасига яқинлашиб қолганлигини сезмай қолди. Юрак тўла ҳаяжон билан эшикни тақиллатди.

– Ким бу? – деган овоз эшитилдию эшик олдида ўрта бўйли, нозиккина бир аёл пайдо бўлди. Бу – Мария Петровна эди. У меҳмонни бошдан-оёқ кўздан кечириб, бирдан:

– Паша Сафонов?.. Паша? – деб юборди.

Севинчи ичига сигмай кетган муаллима ўқувчисини уйга таклиф қилди, дастурхон ёзиб, ҳол-аҳвол сўрай бошлади:

– Хўш, Паша, қайси шамоллар учирди бу ерларга? Сени бундай атаётганимга яна хафа бўлмагин. Анча ўзгариб кетибсан. Гапир-чи, нима гаплар оламда, хизмат сафари билан келдингми?

– Йўл-йўлакай ўта туриб, бир кўриб кетай дедим-да, – у шундай деди-ю, бирдан айбдордай ерга қараб олди.

– Айтгандай, газеталарда сен ҳақингда тез-тез ўқиб тураман. Уйландингми, ишқилиб? – ошиқиб сўради у.

– Ҳа, Мария Петровна, оилам, битта ўғлим бор.

– Жуда яхши, ишингдан гапир, нималар билан машғулсан?

– Янги лойиҳалар устида ишляпман, Мария Петровна.

Сафонов бир кулиб қўйди-да, мактабидан сўз очди:

– Синфдошларимиз келиб туришадими, яхши юришибдими?

– Синфингизни кўп эслайман. Ўзи-ям мактабдаги энг шўх, энг тўполончи ўқувчилар сизларда эди. Лекин шунга қарамай, деярли, ҳаммангиз яхши ўқирдингиз.

– Мария Петровна, эсингиздами, сиз менга алгебрадан “икки” баҳо қўйган эдингиз?

– Ҳа, уй вазифасини бажармаганинг учун. Сен математикадан кучли эдинг, лекин дангасалигинг бор эди... Миша Шехтер эсингдами?

– Бўлмасам-чи. Ҳаммамиз унинг адабиётдан ёзган иншоларини яхши кўрардик.

– У журналист бўлиб кетди, – секингина айтиб қўйди Мария Петровна. – Мақолаларини тез-тез ўқиб тураман. Соғинаман уни, лекин кўрмаганимга анча бўлди.

– Эшитишимча, Витка Снегирёв Уралда завод директори экан. Мен уни Москвада кўргандим: анча савлатли, таниб бўлмайди. У келиб тургандир?

Жавоб бўлавермагач, Сафонов яна гап бошлади:

– Ўзи синфимиздан кимлар келди, Гриша Самойлов ҳам йўқламадими? Артист эсингиздами, унинг истеъдодини жуда қадрлардингиз.

– У суратга тушган фильмларни маза қилиб томоша қиламан.

– Мария Петровна, балки, бирортаси хат ёзгандир? Эсингиздами, Володя Бойков, Нина Винокурова деганлари бўларди. Юра Грил? Ундан бирор хабар борми?

– Йўқ, Паша, – деди муаллима охиштагина. – Коля Сибиртсев келиб туради. У шу ерда заводда ишлайди. Унинг ҳаёти кўнгилдагидай бўлмади.

Шунда орага сукунат чўкди. Сафонов ўзининг, синфдошларининг устозга нисбатан бунчалар беҳурмат бўлганидан уялиб кетди. Гапиришга гап тополмай, атрофга назар ташлай бошлади. Бирдан кўзи самолётсозликка оид китобга тушди. Бу китобнинг муаллифи ҳозир айбдорлардай уялиб ўтирган ана шу олим эди.

– Мария Петровна, бу китобни қаердан олдингиз? Ахир, унинг сизга ҳеч ҳам қизиги йўқ-ку?

– Соҳанг менга бегона бўлса-да, сенинг китобинг бўлганлиги сабабли сотиб олдим.

Сафонов китобни қўлига олдию яна уйга чўмди, ўз-ўзини айблай бошлади. Ҳурмат юзасидан у китобини ўзи совға қилиши, биринчи бетига тилаклар ёзиб бериши даркор эди. Лекин...

– Мария Петровна, келинг, мен сизга

ўз тилакларимни ёзиб
берай.

Кутилмаганда, китоб ичидан кичкинагина қоғозча тушиб кетди, шошилиб уни ердан олар экан, бир пайтлар газетадан қирқиб олинган ўзининг суратини кўрди.

– Яхши ёзибсан... Бошдан-охир ўқиб чиқдим. Суратни газетадан эсдалик учун қирқиб олдим. Кўрган заҳотим сенга телеграмма берган эдим.

У гўё нохуш бир нарсани олгандай шоша-пиша варақчани китоб ичига яширди, уни уят ҳисси чулғади. Энди эслади, ҳақиқатан ҳам, бундан икки йил муқаддам бир қанча табрик телеграммалари келган эди. Демак, у бошқа телеграммалар қатори Мария Петровнанинг мактубини ҳам жавобсиз қолдирган экан. Ўз-ўзидан уялиб, бирдан бу ердан чиқиб кетгиси келди. Чиққанида ўқитувчиси уни кузатаётиб тўсатдан сўради:

– Паша, айт-чи, сенинг муваффақиятларингга менинг жиндек бўлса ҳам ҳиссам борми?

– Мария Петровна, нималар деяпсиз? Агар сиз бўлмаганингизда...

Муаллима унинг кўзларига тикилиб деди:

– Раҳмат сенга, мени бениҳоя шод этдинг. Эртага бутун мактаб сенинг ташрифинг ҳақида эшитади. Мен ҳаммага фахрланиб ҳикоя қилиб бераман. Майли, Паша, ишларингда омад ёр бўлсин.

Маҳкам Абдуллаев чизган сурат

Уят ҳисси ич-ичини кемирди. У мактабдошлари, синфдошлари, ёшликдаги дўстларини бирма-бир эслаб чиқди. Ҳар бирига алоҳида-алоҳида мактублар йўллагиси келди, лекин улардан бирортасининг ҳам манзилини билмасди. Ахири Мария Петровнага узундан-узоқ кечирим хатини ёзишга қарор қилди. Бахтга қарши, устозининг ҳам уй манзилини эслай олмади. Ўйлай-ўйлай ечим топди: у мактубни мактаб манзилига жўнатадиган бўлди.

Поезддан тушдию ҳеч иккиланмай почта шохобчасига йўл олди. Мария Петровна номига телеграмма ёзди. Мактуб бор-йўғи икки сўздан иборат эди: “Бизни кечиринг”.

Каримахон ТОЛИПОВА таржимаси

ЛОБАРГУЛ

Гулистон олимпия ва паралимпия спорт турларига тайёрлаш марказининг стол тенниси мураббийси, олий тоифали тренер Лобаргул Мирзахўжаева 2023 йил декабрь ойида бўлиб ўтган “Йил аёли” ва “Гендер тенглик фаоли” кўрик-танловининг республика босқичида “Йилнинг энг фаол соғлом турмуш тарғиботчиси” номинацияси бўйича ғолибликни қўлга киритди.

Лобаргулни залда ёшлар билан машғулот ўтказаяётган пайтда учратдик. Шу ўринда бироз ортга чекинамиз. Сирдарё вилоятининг Мирзаобод туманидаги 13-умумтаълим мактаби вилоятдаги теннис спортига асос солган маскан сифатида эътироф этилади. Лобаргул ана шу мактабда таълим-тарбия олган ва спортга қизиқиши ҳам ўша ўқувчилик даврида бошланган. Яна ҳам аниқроғи, у ҳали ўқувчи бўлмасидан аввал – 5 ёшида теннисга қизиқиб қолган. Ўқувчилик даврида эса устози Мухтор Саитқуловдан тенниснинг сир-асрорларини пухта ўрганди. Бўладиган бола бошидан маълум, деганларидек устози унинг келажакда ажойиб спортчи, вақти келиб ўзи каби тренер бўлишига астойдил ишонганди. Шундай бўлди ҳам. Лобаргул кичик мусобақалардан тортиб, йирик республика ва халқаро чемпионатларгача иштирок этди, ўзига билдирилган ишончни оқлади ва оқламоқда. У ҳозирги кунда устози билан ёнма-ён ишламоқда. Марказдаги ушбу йўналиш бўйича яна бир тренер Гулҳаё Эргашева ҳам ўша қишлоқ мактабидан чиққан теннисчилардан.

Лобаргул 19 йилдан бери спортнинг

ушбу тури бўйича шуғулланади. Ўтган йиллар давомида у жуда кўплаб, жумладан, республика ва халқаро мусобақаларда муваффақиятли қатнашиб, мамлакатимиз шарафини ҳимоя қилди. Олийгоҳни тамомлаб, фаолиятини бошлаганида ўз йўналиши бўйича шогирдлар тайёрлай бошлади. Ўзи фаолият олиб бораётган марказда ёшларнинг жамиятдаги фаоллигини ошириш, қўллаб-қувватлаш, уларни турли танлов ва мусобақаларга тайёрлаш билан шуғулланади. Республика миқёсидаги мусобақаларда шогирдлари муваффақиятли иштирок этиб келишмоқда.

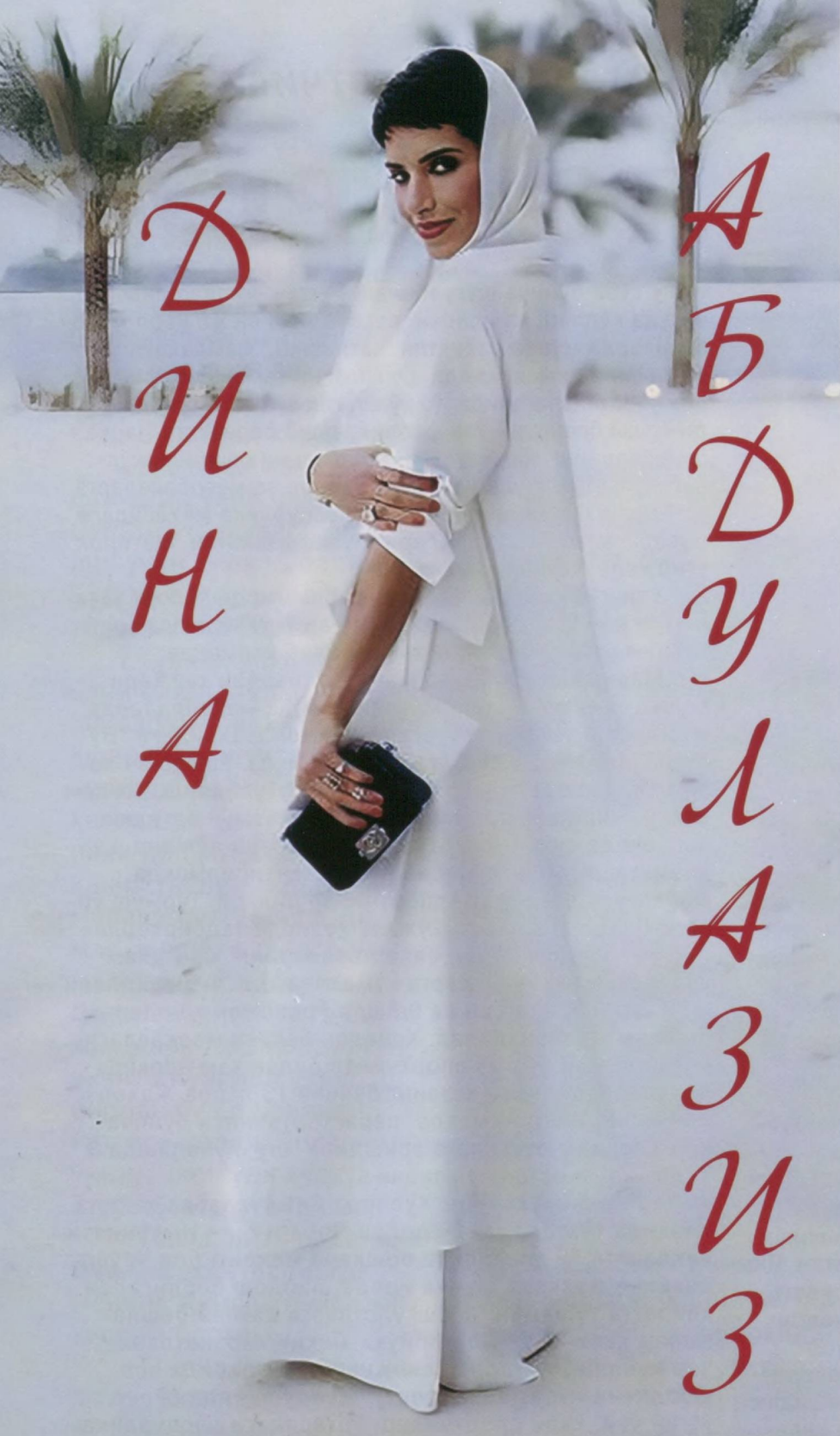
Унинг раҳбарлигида 5 нафар шогирди “Спорт усталигига номзод” бўлишди. 13 нафар ўқувчиси эса олий таълим муассасаларида таҳсил олиб келмоқда.

Марказдаги дарс ва машғулотлардан ташқари бошқа таълим-тарбия масканларида, маҳаллаларда, жумладан, ўзи яшаб турган Гулистон шаҳридаги “Бўстон” МФЙ аҳолиси ўртасида, айниқса, ёшлар ва хотин-қизлар орасида спорт билан шуғулланиш, соғлом ҳаёт кечириш инсоннинг яшашига мазмун бағишлаши ҳақида суҳбатлар ўтказилади. Спортчи аёл ана шу хизматлари учун муносиб рағбатлантирилмоқда. Лобаргулнинг оиласи спортчилар оиласи. Турмуш ўртоғи Лазиз Абдурахимхўжаев ҳозирда тадбиркорлик билан шуғулланса-да, оила аъзоларини мунтазам қўллаб-қувватлаб, уларга кўмаклашади. Фарзандлари – 10 ёшли Меҳрибон ва 9 ёшли Фолибжон ҳам теннис билан шуғулланидилар. Хонадон бекаси марказдаги ногиронлиги бўлган спортчилар билан ҳам алоҳида шуғулланади. Армрестлинг бўйича 13 карра Жаҳон чемпиони Умид Аҳмедов парастолтеннис бўйича ҳам алоҳида ютуқларга эришди: У шу йўналишда 3 карра Ўзбекистон чемпиони.

– Яна бир ўқувчим Ҳуснора Саъдуллаева ҳақида алоҳида тўхталаман, – дейди Лобаргул. – Имконияти чекланган бу қизалоққа бошқача меҳрим бор. Мушдеккина жуссада шунча ирода, бардош борлигидан ҳайратга тушаман. Машғулотларга қатнай бошлаганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Лекин ҳаракатларида ҳар куни бир ўзгариш, силжишни, кўзларида эса шодликни кўраман. Қувонарлиси, у яқинда бўлиб ўтган ўзи каби спортчилар ўртасидаги республика чемпионатида илк бор қатнашиб, фахрли тўртликдан ўрин олди.

Қаҳрамоним билан суҳбатлашиб қайтар эканман, ушбу масканда ёшларнинг спорт билан янада кенг ва мунтазам шуғулланишлари учун барча имкониятлар яратилганига гувоҳ бўлдим. Бу ерда Президентимизнинг “Мақсадимиз жисмоний ва маънавий етук авлодни тарбиялаш”, деган сўзлари ўзининг амалдаги исботини топмоқда.

**Холида ПАРДАБОЕВА,
Сирдарё вилояти**

Қорамағиздан келган
бу аёл амирлик қироли
Абдулазиз бин Носир бин
Абдулазиз ал-Сауднинг
рафиқаси, икки нафар эгизак
ўғил ва бир нафар қизнинг
онаси.

Калифорнияда яшов-
чи оддий араб оиласида
туғилиб вояга етган қиз
қандай қилиб Араб шаҳ-
зодасининг қалбини забт
этди? Дина шахсий ҳаёти
ҳақида очиқлашни хуш
кўрмайди, интервьюларда
оиласи ҳақида берилган
саволларга муфассал
тўхталмайди. Шу боис ма-
ликанинг оиласи ҳақида
маълумот кам. Кўпчилик
унинг 1975 йилда Кали-
форниянинг Санта-Барба-
ра шаҳрида иқтисодчи ои-
ласида дунёга келганини
билади, холос. Бўлажак
малика 1996 йилда Лон-
донда Саудия шаҳзодаси
Абдулазиз бин Носир бин
Абдулазиз ал-Сауд билан
танишади ва икки йил-
дан сўнг унга турмушга
чиқади. Узоқ вақт даво-
мида Нью-Йоркда яшаган
мазкур қироллик оиласи
кейинчалик Ар-Риёдга
кўчиб ўтади.

Фарб ва Шарқ мадани-
ятининг билимдони сифа-
тида эътироф этиладиган
Дина кўп йиллардан буён
дунёга машхур “Vogue
Arabia” мода журналининг
бош муҳаррири сифатида
фаолият юритади. Моҳир
дизайнер Дина ўзининг
бетакрор кийиниш услу-
бига эга. Ёрқин рангларни
синаб кўриш, қисқа соч
турмаклари билан омма
олдида кўриниш беришни
ёқтиради. Фарб ва Шарққа
хос кийиниш тарзини ўза-
ро уйғунлаштиргани боис
у ўзи танлаган либосла-
рида ниҳоятда гўзал ва
жозибали кўринади.

Араб дунёсининг энг

замонавий аёлларидан бири Дина бирорта моделлар намоиштини ўтказиб юбормайди, жаҳоннинг энг таниқли дизайнерлари билан яқиндан ҳамкорлик қилади. Айтишларича, унда бу мафтункор машғулотга ўсмирлик чоғларидаёқ катта қизиқиш уйғонган. Турли журналлар орасидан кўпроқ шу йўналишдаги мақола ва интервьюларни излаб, топиб ўқиган. Ва ўзи ҳам кун келиб бу соҳада ўз ўрнини топишини, келажакда машҳур дизайнер бўлиб етишишни мақсад қилган. Бирор услубни яратиш устида ишлар экан, либоснинг замонавий бўлиши, шунингдек, нозик дид билан тикилишига эътибор қаратади. Қолаверса, дизайнер таъбича, либос синф ажратмаслиги керак — ўз эгаси эғнида мухташам ва кўркем турса бас: шунинг ўзи кифоя.

Малика учун мода билан шуғулланиш нафақат севимли машғулот, балки бизнес ҳамдир. Дина “D'NA” номли шахсий кийим дўконига асос солган. Ушбу дўконга фақат маликанинг таклифи билангина кириш мумкин. У харидорлар учун энг эксклюзив либосларни шахсан ўзи танлайди. Бу дўконлар тармоғида Саудия Арабистони қоидаларига амал қилинган ҳолда яратилган кийим-кечаклар сотилади. Малика Шарқ аёлларига хос бўлмаган ўзгача — экстравагант услубда намоён бўлса-да, ўзи асос солган бренд жамланмасида шарқона услубда тикилган либослар устунлик қилади.

**Интернет
материалла-
ри асосида
Наргис
тайёрлади.**

УЙҚУДАГИ ҚИЗ

Эллен 1859 йилнинг май ойида Британиянинг Турвиль қишлоғида кўп болали оилада туғилган. Унинг отаси Уильям Сэдлер фермер эди, у бахтсиз ҳодиса туфайли вафот этади. Кейинчалик онаси Энн Сэдлер фарзандларига ҳақиқий отадек меҳрли муносабатда бўлган завод ишчиси Томас Фрюэнга турмушга чиқади.

1871 йилнинг 29 март куни Эллен ака-ука ва опа-сингиллари билан ўз вақтида ухлашга ётади. Ҳаммаси одатдагидек эди, бироқ эртаси куни эрталаб шу пайтгача соғлигида ҳеч қандай муаммо бўлмаган қизалоқ уйғонмади. Уни туртишди, силкитишди, бақиришди, лекин Эллен ухлайверди.

Аввалига ота-она қизи вафот этди, деб ташвишга тушишади. Лекин фарзандининг нафас олиши бир текис, териси иссиқ эди, юрак уриши сезилиб турарди. Чақирилган маҳаллий шифокорлар ҳеч қачон бундай воқеага дуч келмаган эди, улар чуқур уйқу ҳолатига нима сабаб бўлганини айта олишмади. Шунчаки елка қисиб қўйишди. Кўп ўтмай, Сэдлерлар уйига бутун мамлакатдан тиббиёт мутахассислари кела бошлади. Ҳар хил фаразлар айтишди. Бироқ Эллен уйғонмаслиги сабаби ва қандай қилиб уни уйғотиш мумкин, деган саволларга аниқ жавоб бера олишмади.

Сэдлерлар оиласи жуда камбағал, зўрга кун кечирарди. Уйқудаги қиз ҳақидаги миш-мишлар тарқалгач, хонадонга зиёратчилар ёпирилди. Одамлар уни кўриш учун пул тўлашарди. Ҳар ким ўз гоёси, ихтироси ва усуллари билан келар, аммо уларнинг ҳеч бири иш бермасди. Баъзи шифокорлар бутунлай ғайриинсоний усул – қизалоқ танаси орқали электр оқим ўтказишни таклиф қилишди, лекин онаси бунга рози бўлмади.

Бир йил ўтгач, Эллен билан боғлиқ ғайриоддий ҳодиса Британиядан ташқарида ҳам

маълум бўлди. Сайёҳлар қизнинг бир тутам сочини олиб кетиш учун катта пул тўлай бошлаганида оилада бойлик тўплаш имкони яратилди. Даромад шунчалик катта эдики, бу иш ҳатто федерал терговгача етди. Маҳаллий полиция Эллен Сэдлернинг ота-онасини касал фарзанди орқали пул ишлаб топишда айблади. Она одамлар бу маблағларни ўз хоҳишлари билан хайрия қилаётганини, у ҳеч қачон ҳеч кимдан бир тийин ҳам сўрамаганлигини исботлагач, тинч қўйишди.

Она қизига кичкина чойнакдан бўтқа, сут ва шароб ичирарди. Бир йил ўтгач, қизнинг жағи бутунлай ёпилиб қолди. Шунда онаизор қизини тушган тиши ўрнидаги кичик бўшлиқ орқали овқатлантира бошлади.

1880 йилда кутилмаганда доимий қизи ташвишида яшаган Элленнинг онаси юрак хуружидан вафот этди. Онаси вафотидан беш ой ўтгач, Эллен уйғонди. У 11 ёшида ухлашга ётди ва деярли 21 ёшида уйғонди.

Қизиги, у 1881 йил Янги йил арафасида уйғонган. 1 январь куни газеталар бу янгиликни ёритганда бутун дунё Турвилдаги ухлаб ётган қиз уйғонганини билиб олди.

Афсуски, уйқу пайтида тўпланган пулнинг катта қисми сарфланиб бўлган эди. Шунинг учун Эллен яшаш учун ўзи пул ишлаб топиши керак эди.

У мунчоқли маржонларни тўқиб сотиш орқали кун кўра бошлади. Бир неча йил ўтгач, Эллен Сэдлер катталар ҳаётига шунчалик мослашдики, у ҳатто реадинглик фермерга турмушга чиқди ва олти фарзандни дунёга келтирди.

1901 йилда, 42 ёшида Эллен тўсатдан ҳеч бир касалликка чалинмай вафот этди.

Б.Муҳаммадиева тайёрлади.

Юртимизда баҳор нафаси. Дарахтларнинг шохларига гунчалар оқ бодроқдек сочилиб, ўзига оро бераётган келинчакдек нигоҳларга ўт солди. Ариқ бўйларида ялпизнинг хуш ислари анқиди. Қиру адирлар узра майсалар гилами ёйилди, чучмомалар унга безак бўлди. Бутун борлиқ бирзумда яшнаб кетди. Кексаю ёш табиатнинг эрка фаслини бараварига олқишлайди. Кўм-кўк далалар бағрида чинакам Наврўз шодиёналари бошланиб кетди.

Баҳор келиши билан кишида беҳоллик аломатлари ҳам бошланади. Бунга асосий сабаб бу фаслда организмда моддалар алмашинуви тезлашади, шу сабабли одамда витаминларга бўлган эҳтиёж ортади. Витаминларнинг инсон саломатлиги учун нечоғли аҳамиятли эканлиги маълум. Улар организмда мунтазам давом этадиган моддалар алмашинувида, ҳужайра ва тўқималарнинг ўсиши ва қайта тикланишида, организмнинг касалликларга қарши курашишида фаол иштирок этади. Витаминлар организмга овқат билан сингади. Бундай фаслий толиқиш, дармонсизланишни халқимиз “Илигузилди даври” деб атайди.

Баҳорги дармонсизликдан қутулиш учун...

Баҳорда гўшти бироз четроққа суриб қўйиб, эътиборни кўкатларга қаратмоғимиз лозим. Тиббиёт ходимлари ялпиз, исмалоқ, жағ-жағ каби ўсимликлардан тайёрланган таомларни тавсия этишади. Кўкат ва сабзавотлардан олинган фойда бир неча ҳафта ичидаёқ маълум бўлади. Уларни истеъмол қилиб туриш танада моддалар алмашинуви, ошқозон-ичак тизими ишининг яхшиланишига сабаб бўлади. Шу билан бирга бошқа аъзоларнинг иш фаолиятини тартибга солиди.

Баҳорнинг дармонбахш таомлари

Баҳорнинг ўзига хос таомлари борки, улар соғлиқ учун жуда фойдали бўлиб, гиповитаминоз (витамин етишмовчилиги)нинг олдини олади, кишининг руҳиятига ўзгача тетиклик бағишлайди. Улардан энг фойдалиси миллий таомимиз бўлмиш сумалақдир.

Яна бир баҳорий таом бу ҳалимдир. У бугдой ва гўшдан тайёрланиб, витаминга ниҳоятда бой. Ундаги ўзига хослик шундаки, узок вақт иссиқлик ишловидан сўнг оқсиллар майдаланади. Натижада у таомнинг ошқозон-ичак тизимида сўрилиш даражасини оширади. Ҳалим қишдан ҳориб-толиб чиққан киши танасида вужудга келадиган озуқавий моддаларни тиклайди. Уни тайёрлашда бугдой, ёғ, гўшт каби маҳсулотлардан фойдаланилади. Шунингдек, исмалоқ, ялпиз, мадор, ровоч, отқулоқ, жағ-жағ каби кўкатлардан ҳам таомлар тайёрлаб, истеъмол қилиш, ўзимизнинг тилда айтганда, “илигузилди” даврида жуда асқатади.

Ҳа, жаннатмонанд ўлкамизнинг табиати фойдали ўт-ўланлару ўсимлик ва меваларга бой. Сахий наботот олами бизни эрта баҳорнинг илк кунларидан то кеч кузгача сийлайди. Чарақлаб нур сочаётган қуёш остида ўсаётган ҳар бир гиёҳ — доривор. Тўғри, улар ёрдамида қандайдир касалликни бутунлай тузатиб юборишнинг имкони йўқдир, аммо хасталикларнинг олдини олиш мумкин. Бунинг учун бекаларимиз кўкатлардан турли таомлар тайёрлаб, ўз маҳоратларини ишга солишлари лозим. Бундай таомлар иштаҳамизни очибгина қолмай, танамиздаги дармондорилар танқислигини тўлдириб, қисман бўлса-да, минераллар мувозанатини таъминлаб туради.

Бу борада, айниқса, кўкатли сомсага етадигани йўқ. Тандир оташида пишадиган ушбу таом қувватбахшдир. У дармон бағишловчи, қабзиятдан халос этувчи, кўзни равшанлантирувчи, ҳомиланинг яхши ривожланишига ёрдам берувчи, қонни маълум даражада суялтирувчи, хафақонлик исканжасидан қутулишга мойиллик яратувчи хусусиятларга эгадир. Бундай сомсани пишириш учун сизга исмалоқ, ялпиз, отқулоқ, жағ-жағ, беда, кўкпиёз, шивит, петрушка, қоқиўт каби фойдали кўкатлар керак бўлади. Баҳор ўтади, лекин унинг сийловлари, жумладан, табиатдаги инъомлари сиз билан қолади.

Саодат

Ўзбекистон Республикаси
хотин-қизларининг ижтимоий-
сиёсий, адабий-бадий,
безакли журнали
1925 йилдан чиқа бошлаган

2-сон (947) 2024 йил

МУАССИС:
Оила ва хотин-қизлар қўмитаси

БОШ МУҲАРРИР:
Мунаввара УСМОНОВА

“Саодат” КЕНГАШИ:

Танзила НАРБАЕВА
Зулайхо МАҲКАМОВА
Раъно ТУРДИБОЕВА
Озода ПАРПИБОЕВА
Дилбар ҒУЛОМОВА
Муножат ЙЎЛЧИЕВА
Мукаррам Нурматова
Ғулистон МАТЁҚУБОВА
Саодат БОЙМИРЗАЕВА

Ушбу сонда:

- 4 **МОЗИЙГА ҚАЙТИБ**
Ботир Йўлдошев
Бобурнинг унутилган қизи
- 6 **ЖАННАТИМ ОНАМ**
Наргиза Асадова
Оилада қанотланган орзулар
- 14 **НАСР**
Зулфия Қуролбой қизи
Ёмғирли йўлка
- 18 **ЯХШИЛАР ЁДИ**
Олмос Аҳмедова
Ҳулкар
- 21 **ЖАҲОНГА ЧИҚАЁТГАН ЁШЛАР**
Муҳайё Пирнафасова
Дунёда дунёлар кўраман
- 26 **ДУНЁГА МАШҲУР МАЛИКАЛАР**
Наргис
Дина Абдулазиз

“Саодат” журнали ҳар ойда манзилга етиб боришида муаммолар тугилса ёки журналда чоп этилган материаллар ҳақида фикр-мулоҳазаларингиз бўлса, қуйидаги телефон рақамларига мурожаат қилинг. Биз учун фикрларингиз қадрли, кутамиз.

☎ (93) 555-49-09, ☎ (99) 889-98-18

ТАҲРИРИЯТ:

Бош муҳаррир
ўринбосари:
Маҳмуда
САЪДУЛЛАЕВА

Масъул муҳаррир:
Қутлибека
РАҲИМБОЕВА

Мусаҳҳиҳ:
Маҳсума ЭРҒАШЕВА

Саҳифаловчи-дизайнер:
Хосият ҲАКИМОВА

Манзилимиз:
Тошкент шаҳри, М.Улуғбек тумани
М.Исмоилий Ғ-1.
Веб сайт: saodatjurnali.uz

ISSN 2010-541X.
Ўзбекистон Республикаси
Президенти Администрацияси

ҳузуридаги Ахборот ва
оммавий коммуникациялар
агентлиги томонидан 2022 йил
5 январда 8831-рақам билан
рўйхатга олинган.
“ALDIN GROUP” МЧЖ
босмахонасида чоп этилди.
Нашр индекси – 867.
Буюртма – 2/24
Адади **2046** нусхада босилди.
Қоғоз бичими 60x84 1/8.
Ҳажми – 5,75 табоқ
Баҳоси келишилган нархда.

ИЖОД ЗАВҚИ

*Камолитдин Бехзод номидаги
Миллий рассомлик
ва дизайн институти талабаси
Висола Ҷолидҷонова*

35 666
НАЗОН

ЖАҲОНГА ЧИҚАЁТГАН ЁШЛАР

www.saodatjurnali.uz

Шоҳида Юсупова